

Statistička analiza znanja i stavova roditelja o primjenjivim stilovima roditeljstva - stanje i trendovi

---

Kuprešak, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Bjelovar University of Applied Sciences / Veleučilište u Bjelovaru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:328725>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of Bjelovar University of Applied Sciences](#)

VELEUČILIŠTE U BJELOVARU
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVO

**ANALIZA ZNANJA I STAVOVA RODITELJA O
PRIMJENJIVIM STILOVIMA RODITELJSTVA –
STANJE I TRENDOVI**

Završni rad br. 08/SES/2020

Ivana Kuprešak

Bjelovar, rujan 2020.

Veleučilište u Bjelovaru
Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Kuprešak Ivana**

Datum: 11.03.2020.

Matični broj: 001596

JMBAG: 0314015687

Kolegij: **OSNOVE ISTRAŽIVAČKOG RADA U SESTRINSTVU**

Naslov rada (tema): **Statistička analiza znanja i stavova roditelja o primjenjivim stilovima roditeljstva – stanje i trendovi**

Područje: **Biomedicina i zdravstvo** Polje: **Kliničke medicinske znanosti**

Grana: **Sestrinstvo**

Mentor: **dr.sc. Rudolf Kiralj**

zvanje: **viši predavač**

Članovi Povjerenstva za ocjenjivanje i obranu završnog rada:

1. **Goranka Rafaj, mag.med.techn., predsjednik**
2. **dr.sc. Rudolf Kiralj, mentor**
3. **Marina Friščić, mag.med.techn., član**

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 08/SES/2020

U radu je potrebno ispitati znanja i stavove opće internetske populacije roditelja o stilovima roditeljstva u Hrvatskoj pomoću posebno konstruiranog anonimnog anketnog upitnika, prikazati rezultate ankete metodama deskriptivne statistike i odabranim statističkim testovima, te opisati javnozdravstveni značaj statističkih rezultata i ulogu medicinske sestre prvostupnice u promociji pozitivnog utjecaja roditeljstva na psihofizički razvoj i kvalitetu života djeteta.

Zadatak uručen: 11.03.2020.

Mentor: **dr.sc. Rudolf Kiralj**

Zahvala

Prije svega se želim zahvaliti mentoru dr. sc. Rudolfu Kiralju na usrdnoj pomoći, pristupačnosti, ljubaznosti, usmjeravanju, strpljenju i prenesenom znanju tijekom pisanja ovog završnog rada. Nadalje, hvala svim ispitanicima koji su izdvojili vremena za ispunjavanje anketnog upitnika i time uvelike pridonijeli istraživanju. Iskrene zahvale upućujem Veleučilištu, svim mojim profesorima, kolegama i kolegicama, prijateljima i prijateljicama koji su obogatili moj tijekom studiranja i stvorili neizbrisive uspomene. Na koncu se želim zahvaliti svojoj divnoj obitelji koja mi je od prvog do zadnjeg dana studiranja pružala bezuvjetnu podršku i ljubav u svim usponima i padovima, a posebice svom bratu koji mi je pomogao prilikom statističke obrade podataka. Hvala što ste mi omogućili da se odazovem svome pozivu.

Veliko hvala svima!

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Značajke odgoja u povijesnim razdobljima.....	2
1.1.1. Spartanski odgoj.....	2
1.1.2. Atenski odgoj	3
1.1.3. Rimski odgoj	4
1.1.4. Odgoj u srednjem vijeku	4
1.1.5. Odgoj u novom vijeku	4
1.2. Suvremeni odgoj.....	5
1.3. Stilovi roditeljstva	6
1.3.1. Autoritativni stil roditeljstva.....	6
1.3.2. Autoritarni stil roditeljstva	7
1.3.3. Permisivan roditeljski stil	8
1.3.4. Indiferentan roditeljski stil	9
1.4. Utjecaj roditelja na ponašanje djeteta.....	10
1.5. Konvencija UN-a o pravima djeteta	11
1.6. Društvo medicinskih sestara dječjih vrtića u Hrvatskoj	12
1.6.1. Edukacija roditelja.....	13
1.7. Dimenzije roditeljstva i motivacijski model.....	15
2. CILJ RADA.....	19
3. METODE	20
4. REZULTATI.....	22
4.1. Analiza demografskih podataka	22
4.2. Analiza znanja i stavova roditelja o odgojnim stilovima	25
4.3. Rezultati χ^2 -testa i t -testa	35
4.4. Korelacijska analiza i linearna regresija.....	38
5. RASPRAVA.....	46

6. ZAKLJUČAK	53
7. LITERATURA	55
8. OZNAKE I KRATICE.....	59
9. SAŽETAK.....	61
10. SUMMARY	62
11. PRILOZI.....	64

1. UVOD

U današnje vrijeme kao jednu od najvažnijih uloga suvremenog čovjeka ističemo roditeljstvo. Za druge se, naime, uloge ljudi pripremaju školovanjem, doedukacijama ili bilo kojim drugim oblicima učenja i podučavanja, no u roditeljsku se ulogu većinom ulazi s nadama, željama i pretpostavkama, a s malo znanja i vještina [1]. Tu se mogu javiti prepreke i potencijalne poteškoće za budućnost djece koja većinom zbog roditeljeve manjkavosti poznavanja ozbiljnog pristupa te zadovoljavanja djetetovih potreba, odrastaju uz krive smjernice i upravo radi tih istih imaju pogrešnu percepciju svijeta i ljudi koji u njemu žive. Roditelji šalju različite poruke povezane sa svojim prihvaćanjem djetetovog ponašanja koje se kreće od onoga što je idealno, podnošljivo, prihvatljivo, do onoga što "ne dolazi u obzir". Vrlo je bitna uspostava ravnoteže u stvaranju tog odnosa. To je ujedno i prilika za stjecanje i usavršavanje socijalnih vještina. Strah od padova i nedosljednosti u ispunjavanju roditeljske uloge često dovodi do zanemarivanja djece i to kasnije predstavlja barijeru u procesu odgoja [1]. U današnje vrijeme postoje različiti literaturni izvori o roditeljstvu i četiri najzastupljenija odgojna stila, a to su *autoritarni*, *autoritativni*, *permisivan* i *indiferentan* odgojni stil [2]. Oni su uređeni i prikazani na način kojim se može pristupiti i pomoći roditeljima u izgradnji kvalitetnog odnosa s djecom, a tako i u kreiranju razvoja djetetove ličnosti. Različite društvene promjene označavaju kontekst u kojem se odvija suvremeno roditeljstvo te postavljaju nove izazove pred roditelje u izvršavanju njihovih odgovornosti [2]. Dvadeset i prvo stoljeće čini tu ulogu mnogo zahtjevnijom, s obzirom na to da su sveprisutni okolinski stresori. Tu se ubrajaju prvenstveno mediji, zatim druge javne službe, ostali članovi obitelji, poslodavci, okolina, pa i vlastita očekivanja i uvjerenja. Od iznimne je važnosti prihvaćanje činjenice da se prepreke unatoč trudu događaju, te da svatko ima pravo na pomoć kako bi svome djetetu omogućio najveću moguću kvalitetu u zadovoljavanju svih potreba. Stoga se naglasak ipak stavlja na bitnost poznavanja navedenih odgojnih stilova, bez obzira na užurbanost današnjice. Američka znanstvenica Brown u svojoj knjizi "Daring greatly" postavlja pitanje svim roditeljima o tome jesu li oni odgovorne i zrele odrasle osobe u koje žele da njihova djeca odrastaju [3]. Tvrdi da svijet znatno utječe na naše razmišljanje, donošenje odluka i formiranje stavova, no kada se radi o mjeri ljubavi, podrške i topline, obitelj se ograđuje svojim temeljima od vanjskih utjecaja. Ono što je nužno za funkcioniranje društva i poštivanja određenih normi naziva se odgoj i kao takav je povezan s oblikovanjem djetetova identiteta.

1.1. Značajke odgoja u povijesnim razdobljima

Odgoj postoji od samih početaka ljudske evolucije, točnije od pojave prve vrste hominida ili čovjekolikog majmuna (rod *Homo*, vrsta *Homo sapiens*), pa sve do suvremenog čovjeka u pravom smislu riječi [4]. U prvim skupinama zajednica pod pojmom "odgoj" smatralo se imitiranje određenih radnji poglavica i članova koji su bili stariji u plemenu [5]. Ljudi su tada imali drugačije životne uvjete od luksuza koji je danas na raspolaganju suvremenom čovjeku. Dakako, tadašnji stil života bi danas bio apsurd. No unatoč dalekoj povijesti i potpunom preokretu čovjek je morao preživjeti u zajednici, a kako bi ona opstala, ipak je već i onda postojao red i način prenošenja znanja. Tako se može zaključiti da je hijerarhija utvrđena već tada, te je čovjek usavršavao oblike ponašanja.

1.1.1. Spartanski odgoj

Sparta je bila polis (grad-država) u staroj Grčkoj. Poznata je kao ratnički nastrojena država s glavnim ciljem stvaranja neustrašivih ratnika, vještih za obuku i osvajanje. Začetnik ove politike bio je Likurg, veliki povjesničar, esejist i filozof [6]. On je postavio temelje uređenja Sparte prema kojima je narod živio. Spartanski odgoj bio je specifičan; posebna pažnja se pridavala odgoju dječaka. Naime, to je bila veoma intenzivna, agresivna i brutalna obuka koju su uspijevali završiti jedino zdravi dječaci. Ispostavila se kao učinkovita jer su se uistinu iskazivali kao najbolji vojnici antičke Grčke. Oni su utjerivali strah svojim neprijateljima i bespogovorno branili svoju državu, a odgajani su tako da ne prihvaćaju nikakav poraz. S obzirom na važnost pretvaranja dječaka u nepobjedive ratnike, već spomenuta velika povijesna ličnost, Likurg, nije dozvoljavao da djeca budu u vlasništvu svojih roditelja, već ih je smatrao vlasništvom države. Roditelji čak nisu imali pravo odlučiti hoće li i kako othraniti svoje dijete [5,6].

Postojao je običaj odnošenja djece na takozvano "narodno svratište", gdje su se okupljali najstariji članovi plemena kako bi pregledali dijete i procijenili u kakvom je zdravstvenom stanju, kakve je građe. Kada je utvrđeno da je dijete zdravo, ocu se dodijelila zemlja i naredba da othrani dijete, a u protivnom ono nije imalo pravo na život. Bacalo se u provaliju jer se smatralo da nije dostojno zvati se Spartancem. Ovo je zaista okrutan način ophođenja prema djeci, ali je takav sustav funkcionirao jer su roditelji morali biti podvrgnuti državi i njezinim pravilima. Dječaci su

se roditeljima oduzimali s navršenih sedam godina života i dalje nastavili živjeti s jednom od skupina dječaka gdje su se navikavali jedni na druge i međusobno se obučavali. Na čelu skupine bio je onaj dječak koji se najviše isticao. Od navršene dvanaeste, pa do šezdesete godine života bili su vojnici. Živjeli su onako kako je propisivalo njihovo političko uređenje. Žene su, pak bile odgajane drugačije od muškaraca. Bile su slobodne, imale su pravo baviti se različitim aktivnostima, obrazovati se. Odgajane su u zavodima gdje su ih učili kako postati zdrave majke koje će roditi snažne Spartance. Njihova najbitnija uloga bila je roditi budućeg ratnika [5,6].

1.1.2. Atenski odgoj

Atena je za razliku od Sparte, odimala drugačijim načinom življenja. Ono što je prvenstveno dijeli od spartanskog odgoja je pozitivan, umjetnički sklad i doživljavanje prirode i pojava u prirodi, kroz duh umjetništva. Proučavali su filozofiju i literaturu, a težili su sjedinjenju duha i tijela [5]. Naglašavali su dobrotu, ljepotu duše i tijela i moral kao najbitnije osobine čovjeka. Djeca su bila odgajana u obitelji, a kako bi se provodio adekvatan odgoj, brinula se država. Ukoliko je postojao interes za daljnje educiranje, djeca su imala i tu mogućnost; najčešće su odlazili na podučavanje kod poznatih učitelja. Karakteristično za odgoj djevojčica u Ateni jest to da nisu pohađale nastavu u školi. One su, naime, sve potrebne nauke i vještine, kao i načine uljepšavanja vlastitog tijela učile od svojih majki [5].

Školovanje se sastojalo od nekoliko dijelova [5]:

- tjelesni odgoj (uvježbavanje u poslijepodnevnim satima s trenerom, grč. *paidotribes*); uvježbavalo se bacanje koplja, hrvanje, skakanje, trčanje i slično
- kitarista (svirač lire); svirali su na liri, pjevali su pjesme, plesali i kroz glazbu i ritmiku ujedno učili o geografiji, povijesti i životnim vrijednostima
- gramatista (učili su pisati slova, čitati, pisati, računati, primjerice Ilijada i Odiseja)

1.1.3. Rimski odgoj

Odgoj u Rimu imao je veliki značaj. Prve su se rimske škole pojavile oko 300. godine prije Krista. Karakteristika edukacije temeljila se na dobrostojećim obiteljima koja su imala uvjete za privatno školovanje kod kuće ili u tadašnjim školama [7,8]. Učili su se zakoni, temelji filozofije i ostale društvene znanosti. Bez obzira na stalež, oni manje imućni su također učili pisati i čitati. U Rimu se naglašava patrijarhalni odgoj, gdje sva prava i odluke donosi otac, dok majka nema pravo glasa. U tom kontekstu žene se poistovjećuju s robovima, jer također nisu imale nikakva prava [7,8].

1.1.4. Odgoj u srednjem vijeku

U srednjem vijeku se spominje Crkva koja je osnivala svoje samostanske, župne i katedralne škole. Ovdje je učenik jedino objekt u procesu odgoja, a nastava se temelji na zapamćivanju tekstova. Svrha tadašnjeg odgoja je bila kreirati hrabrog i snažnog ratnika, tj. viteza. S četrnaest godina života dječaci su išli u lov, zajedno s feudalcima pohađali turnire i bili im od pomoći. U 21. godini života dječak postaje vitez, ako je ostvario pravo na to; morao je usavršiti određene vještine, a postojalo ih je sedam. Bilo je potrebno naučiti plivati, jahati, bacati koplje, dobro mačevati, igrati šah, biti vješt u lovu i savladati stihoklepstvo [5].

Kasnije popušta utjecaj Crkve i nastupa skolastika s razvijanjem analitičkog i razumskog razmišljanja. U 12. stoljeću nastala su prva sveučilišta, obično s četiri fakulteta; pravni, medicinski, bogoslovni i fakultet umjetnosti [5]. Kao najstarije Europsko sveučilište, ističe se *Sveučilište u Bologni (Università di Bologna)*, a krajem 12. stoljeća osnovano je *Pariško sveučilište* i *Sveučilište u Oxfordu* [9].

1.1.5. Odgoj u novom vijeku

Novi vijek obilježava ključna misao humanista kako je zdrav duh u zdravom tijelu (lat. "*Mens sana in corpore sano*") [5]. Smatrali su da je čovjeka potrebno osposobiti za

ovozemaljski život, tako ga obrazovati i u njemu razviti bogatstvo humanosti. Velika pažnja se posvećivala odgoju i zdravlju. Čovjek je trebao izrasti u aktivno i optimistično ljudsko biće i time su se humanisti vodili. Njihova teza protivila se onoj o srednjovjekovnom odgoju. Jedan od najbitnijih je talijanski humanist pedagog, *Vittorino Rambaldoni de Feltr*e [5]. On je prvenstveno isticao moral i težio je promjenama u odgoju djece, počevši od ukidanja tjelesne kazne u školama prilikom neposlušnosti. Isto tako je poticao individualan pristup svakom djetetu ponaosob, te samostalan rad i savjesno usvajanje znanja. Postoje i mnogi drugi humanisti koji su se dalje zalagali za pravilan odgoj i prepoznali važnost u napretku razvoja istog [5].

1.2. Suvremeni odgoj

Za razliku od navedenih povijesnih razdoblja i pojedinih životnih stilova, pristup odgoju u 21. stoljeću je znatno drugačiji. Štoviše, čovječanstvo je uvelike napredovalo, počevši od toga da se roditelji ne podvrgavaju državi u smislu predanja svoje roditeljske uloge u ruke vlasti [1]. Roditelj je onaj koji odgaja svoje dijete i odlučuje, danas zajedno s djetetom, hoće li i na koji način se školovati ili baviti nekim aktivnostima i slično. Dijete danas ima svoja prava, zakonski utemeljena i apsolutno nitko mu ta prava ne može oduzeti. Svakako treba spomenuti da i u današnje vrijeme postoji niz društvenih promjena i one time obilježavaju suvremenost svijeta, a time unose i velike izazove u život roditelja za ispunjavanje njihovih obaveza. Iako je poznato da mjere odgoja nisu radikalne kao u prošlosti, javljaju se mnoge indirektno "smetnje" u procesu odrastanja djeteta, kao što je već spomenuto u Uvodu [1]. Govoreći o samoj ulozi roditelja, ona se nije promijenila u smislu konačnog cilja odgoja i brige za djecu u odnosu na prošlost. Bez obzira na tadašnja politička ustrojstva i nemogućnost roditelja da donose odluke, oni su voljeli svoju djecu i željeli su biti uz njih. Čini se da je poveznica s prošlosti upravo ta diskrecija koja danas u društvu ne postoji. Naime, puno toga je dopušteno i dijete u svojoj slobodnoj volji se može odlučiti i na neke loše stvari; slobodna volja podrazumijeva racionalno i zrelo donošenje odluka, jer svaki samostalni izbor zahtijeva odgovornost za moguće posljedice. Generalni problem u današnjem svijetu je upravo odobravanje preširoke slobode djeci koja u toj dobi realno nisu sposobna za takvo što. Ubrzanost svijeta, sve dulje radno vrijeme, nesigurnost vezana za posao i financijske mogućnosti, utjecaj društva, promjene u odnosima muškaraca i žena u obitelji, novo shvaćanje prirode djetinjstva i

roditeljskog autoriteta su čimbenici koji predstavljaju izraziti stres, pogotovo za mlade bračne parove koji započinju jednu njima nepoznatu eru života [1,2].

Djeca su danas prepoznata kao nositelji ljudskih prava, čije ostvarenje garantira država i samim time roditeljstvo iz sfere privatnosti ulazi u područje javnosti - postaje predmetom javne politike. Roditelji šalju razne poruke vezane za svoje prihvaćanje djetetova ponašanja koja variraju od onoga što je podnošljivo, idealno i prihvatljivo, pa sve do čimbenika koji naprosto ne dolaze u obzir. U stvaranju odnosa roditelj - dijete potrebno je uspostaviti čvrstu ravnotežu, koja ujedno predstavlja priliku za stjecanje i utvrđivanje novih socijalnih vještina [2].

1.3. Stilovi roditeljstva

Roditelj (*lat. parente*) je iskren i autentičan u trenutku kada može izraziti svoje misli i osjećaje. To ujedno znači da pridaje potreban autoritet kojim može utjecati na svoje dijete tijekom odrastanja [7]. Danas poznajemo nekoliko različitih stilova roditeljstva, a osmišljeni su tako što se uloga roditelja promatra i proučava već dugi niz godina [7,8,10]. Uočeno je da se karakteri djece razlikuju prvenstveno zbog onoga što je u pozadini njihovog odgoja. Prema tome stilove roditeljstva možemo podijeliti u četiri skupine: *autoritativni stil*, *autoritarni stil*, *permisivan stil* i *indiferentan stil*. Svaki od navedenih stilova ima svoje značajke koje ga opisuju. Na temelju odgojnih stilova roditeljima se pruža uvid u postojeće obiteljsko stanje na temelju čega mogu prepoznati u koju skupinu oni spadaju i time eventualno promijeniti neke navike i načine dosadašnjeg odgoja u svrhu poboljšanja odnosa s djetetom i njegova odrastanja u kvalitetnu osobu.

1.3.1. Autoritativni stil roditeljstva

Autoritativni odgojni stil je onaj u kojem roditelji postavljaju zahtjeve djeci sukladno njihovoj dobi, nadziru ih u obavljanju zadanog, pri čemu pružaju djetetu apsolutnu potporu, ljubav i toplinu [7,10]. To je, dakle, stil koji podrazumijeva kombinaciju emocionalne topline i čvrstog roditeljskog nadzora. Ovakav način odgoja je karakteristika pažljivih, brižnih i emocionalno stabilnih roditelja koji se maksimalno trude da ostvare povjerljiv odnos sa svojim djetetom [7].

Roditelj uvažava mišljenje svog djeteta i potiče ga na donošenje vlastitih odluka, te na važnost komunikacije [11,12]. Prilikom bilo kakvih nesuglasica, roditelj će u razgovoru zajedno s djetetom donijeti odluku (Slika 1.1 [12]). Tako se osigurava kvalitetna interakcija i u onim teškim situacijama, te roditelj dobiva djetetovu poslušnost onda kada je potrebno [7,10,11]. Djeca će spremnost na suradnju prvenstveno razviti iz ranijih iskustava s roditeljima, a motivirani su surađivati s tim zahtjevima, jer imaju svoj "ulog" u odnosu s roditeljem. Takva djeca su samouvjereni, slobodni u izražavanju stavova, kreativni su i spontani [10].

Slika 1.1. Autoritativni pristup djetetu [12]

1.3.2. Autoritarni stil roditeljstva

Autoritarni odgojni stil podrazumijeva odnos u kojem roditelj postavlja stroge zahtjeve i ima velika očekivanja od djeteta, uz nedovoljno pružanje topline, potpore i ljubavi [7,10,13]. On uključuje visoku prisilnu kontrolu uz nisko prihvaćanje djetetova mišljenja i minimalno uključivanje. Drugim riječima, predstavlja odnos nadređenosti i podređenosti (Slika 1.2 [13]). Autoritarni roditelji su hladni, često omalovažavaju svoju djecu tako što ih konstantno kritiziraju i ne hvale ih za postignute uspjehe, ne razmišljajući o posljedicama koje ostavljaju na djecu. Glavni ciljevi su poslušnost i postizanje samokontrole djeteta [7,10]. Ovdje se jasno ističe problem roditeljevog strogog autoriteta i uvjetovanja bez pravilnog objašnjenja djetetu. Često dolazi i do fizičkog kažnjavanja ukoliko postavljen zahtjev nije ispunjen od strane djeteta. Njihov stav je pogrešan i glasi "Napravi to jer sam ti ja tako rekla/rekao", izostavljajući razgovor, uvažavanje i podršku za vrijeme objašnjavanja razloga izvršavanja zahtjeva [10]. Takva djeca su nesretna, često se povlače u osamu, anksiozna su, niskog samopouzdanja i samopoštovanja. U ovakvim

slučajevima dolazi do razmjerno brze promjene raspoloženja u djece jer su bojažljiva i nesigurna. S vremenom postaju neprijateljski nastrojena i koriste se silom, kao i njihovi roditelji. Takav stav roditelja bespogovorno potiče agresivnost, srditost i probleme u razvoju djece [7,10].

Slika 1.2. Autoritaran pristup djetetu [13]

1.3.3. Permisivan roditeljski stil

Permisivan odgojni stil podrazumijeva dominaciju emocionalne topline i podrške uz slabu kontrolu i autoritet roditelja [7,10]. Ne postavljaju se veliki zahtjevi niti ograničenja, a istovremeno se u potpunosti pokušava ugoditi djetetu i njegovim prohtjevima (Slika 1.3 [14]). Permisivan roditelj smatra da jedino na ovakav način može svome djetetu priuštiti sreću i emocionalnu potporu [10]. Prema tome djeca sebi daju za pravo da sami postavljaju svoja pravila, a upravo iz toga se razvija problem; samostalno donošenje odluka za koje možda još uvijek nisu spremni. Permisivan stil odgoja pobuđuje impulzivan i agresivan pristup okolini zbog toga što su djeca naučena na trenutno zadovoljavanje potreba i ne prihvaćaju odgađanje ili "ne" kao odgovor [7,10,14]. Jednako tako očekuju da će im svi ugađati, kao i njihovi roditelji i uvijek traže još više od onoga što su prethodno dobili.

Slika 1.3. Posljedica permisivnog odgoja (dijete u ovoj situaciji sebe smatra nadređenim) [14]

1.3.4. Indiferentan roditeljski stil

Indiferentan (zanemarujući) odgojni stil uključuje slabu kontrolu nadzora, ali i emocionalnu hladnoću i odbojnost [7,10,15]. Takvi roditelji ne postavljaju djeci zahtjeve ili norme, dok istovremeno zanemaruju djecu i ravnodušno odbijaju pružati im toplinu i potporu u njihovom odnosu (Slika 1.4 [15]). Roditelji ne potenciraju slogu, razumijevanje, interakciju i zajedničko rješavanje problema. Na takav stav roditelja djeca reagiraju neprijateljski [10]. Pružaju otpor prema svima oko sebe, ne zalažu se za uspjeh u školi i nisu otvoreni za sklapanje novih prijateljstava. Neprimjereno se ponašaju u grupnim radovima i igrama [7,10].

Slika 1.4. Indiferentan roditelj (tzv. *laissez faire*; sve dopuštaju i ne miješaju se u život djeteta) [15]

1.4. Utjecaj roditelja na ponašanje djeteta

Jedna od najbitnijih uloga roditeljstva je poučiti dijete o tome kako izgraditi identitet kvalitetne osobe [16]. Dijete uči obrasce ponašanja u vlastitoj obitelji, a to znači da već od malih nogu oponaša svoju okolinu, izgovara svoje prve slogove, zatim riječi koje kasnije formira u smislene rečenice. Ponašanje unutar obitelji uvelike ovisi o procesu odrastanja [16,17]. Ono se može odvijati pozitivno ili negativno. Dakle, zdravi odnosi oca i majke, razumijevanje, komunikacija, rješavanje problema racionalno i uzastopno pružanje podrške stvara pozitivnu energiju za dijete. Djeca najbolje osjećaju te odnose, jer su privrženi roditeljima i stoga na njih utječe i najmanja trzavica i neraspoloženje. Ako dijete odrasta u negativnoj okolini, gdje uglavnom ne postoji sloga i razumijevanje ono će najčešće izrasti u netrpeljivu i nesigurnu osobu, jer je naviklo na takav život u zajednici. Svaki roditelj bi trebao biti osviješten o tome [17]. Naprosto je nemoguće ostvariti željeni utjecaj na dijete ako se najprije ne formiraju normalni odnosi između oca i majke. Majka pruža toplinu i ljubav djetetu još u utrobi tijekom trudnoće i ta ljubav neprestano raste. Dijete se u određenom trenutku polako odvaja od majke i postaje samostalno, ne zaboravljajući kako je i dalje bezuvjetno voljeno [17]. Tako se prilikom odrastanja susreće s različitim usponima i padovima i na sve te situacije će moći reagirati prikladno ako je uspješno usvojilo obrasce ponašanja. U trenutku "pada" će znati da se može obratiti roditelju, neovisno o težini problema, ako je tijekom života iskusilo osjećaj prihvaćanja i emocionalne podrške u obitelji.

Roditelji ponekad mogu djelovati pogrešno u rješavanju problema s djecom. Razlog tome može biti strah, ljutnja ili jednostavno neznanje jer se nikada ranije nisu susreli s nekim radnjama koje se u tom trenutku odvijaju [17]. Danas je vrlo teško nositi se s mladim generacijama 21. stoljeća. Životni stil je drugačiji nego prije i ono što je djeci i mladima normalno i razumno, starijima može biti apsolutno neprihvatljivo i apsurdno. Mnogi se boje potražiti pomoć ili savjet od drugih roditelja ili stručnjaka, jer smatraju da time pokazuju slabost i nedovoljnu informiranost o ulozi roditelja, te se odlučuju na poteze koji mogu biti pogrešni i čak rezultirati s težim posljedicama. S druge strane, postoji i ona grupa roditelja koji će uvijek tražiti mišljenje od drugih jer ni u kojem slučaju ne žele donijeti odluku sami. Tu nastaju poteškoće jer time djeca osjećaju veliku nesigurnost u odnosu s roditeljima. Često izbjegavaju razgovarati o poteškoćama s roditeljima i pomoć traže od svojih vršnjaka koji im ne mogu pružiti adekvatno rješenje u većini slučajeva [7,10,17].

Čimbenici koji imaju najveći utjecaj u procesu odrastanja su kontrola, disciplina, pažnja i komunikacija i svaki od njih podrazumijeva balans. [7]. Niti jedan ne smije zasjeniti drugi, već upravo suprotno; svi trebaju biti podjednako zastupljeni. U svakom zdravom obiteljskom odnosu se može jasno vidjeti da hijerarhijski autoritet pripada roditeljima koji ne iskorištavaju "moć" kako bi manipulirali djetetom, već svoju nadređenost projiciraju na djecu u onom pravcu koji pokazuje da nema života bez poštovanja, uvažavanja, razumijevanja, ljubavi, topline i nadzora [7,17]. Sve izvan tog kruga će u konačnici završiti na neki način neispravno i djeca neće pokazati interes za uspjehom i napredovanjem.

1.5. Konvencija UN-a o pravima djeteta

Konvencija UN-a o pravima djeteta je međunarodni dokument koji podupire i promiče dobrobit djeteta i omogućuje razvoj djetetovih potencijala. Usvojen je 20. studenog 1989. godine [18]. Prava djeteta su sva ona prava koja štite djecu do 18. godine života. Konvencija prvenstveno govori o obvezama odraslih u odnosu prema djetetu, a ujedno i mnogim drugim čimbenicima koji pružaju zaštitu. Ovaj dokument je prvi koji ostvaruje pristup prema djetetu kao subjektu s određenim pravima, a ne samo kao osobi kojoj je potrebna posebna zaštita [18]. Taj akt posjeduje moć zakona i obvezuje stranke da se pridržavaju svojih odredbi, što ga čini univerzalnim. Konvencija definira i pravo da roditelji svakog djeteta budu opskrbljeni odgovarajućom pomoći od strane društva pri ispunjavanju svoje roditeljske odgovornosti. Pravo roditelja na podršku stvara poticaj novog razumijevanja roditeljstva i novih standarda u Europi [18]. Prava djece koja su na snazi i u Republici Hrvatskoj, pokazatelj su da je šira društvena zajednica shvatila koliko je "roditeljski posao" važan i zahtjevan. Od roditelja se uvijek očekuje puno, međutim vrlo je važno da i društvo preuzme dio odgovornosti kako bi omogućilo svakom roditelju lakše nošenje s novonastalim situacijama. Prema tome ostvareno je pravo na materijalnu pomoć, savjetovanje, dobivanje pouzdanih informacija i niz drugih aspekata koji uključuju pomoć u brizi za djecu. Glavni zadatak društva jest pružanje podrške obiteljima i osnažiti ih za ispunjavanje temeljne zadaće podizanja djece, kao i omogućavanje roditeljima primjerenu roditeljsku skrb [18].

Radi nadzora nad izvršavanjem Konvencije, osnovan je *Odbor za prava djeteta*. Odbor ima mnoge zadaće i mogućnosti suradnje s drugim međunarodnim tijelima u interesu zaštite djece temeljem Konvencije, a isto tako može davati sugestije i opće preporuke [19].

Dijete ima pravo na život, ime, skrb, slobodu izražavanja, slobodu mišljenja, slobodu udruživanja, pravo na privatnost i informiranost, na zaštitu od zlostavljanja, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, odmor i igru. Djeca bez roditelja imaju pravo na posebnu brigu, hendikepirana djeca imaju pravo na posebnu njegu i skrb, a djeca žrtava i izbjeglica imaju pravo na posebnu zaštitu. Djeca imaju pravo znati koja su njihova prava [20].

1.6. Društvo medicinskih sestara dječjih vrtića u Hrvatskoj

Društvo medicinskih sestara dječjih vrtića HUMS-a redovito organizira predavanja i radionice za određenu tematiku u vrtićima [21]. Edukacije provodi medicinska sestra prvostupnica u dogovoru s odgajateljima, ovisno o problematici ili interesu roditelja. Također, sestra u vrtiću je i voditelj HACCP tima, a HGK provodi edukaciju za sigurnost prehrane u vrtiću. U Zagrebu je 29. listopada 2019. održan tečaj II kategorije uz naziv "Modeli prevencije u odgojno obrazovnoj praksi". Na ovom tečaju sudjelovalo je ukupno 100 medicinskih sestara/tehničara iz cijele Republike Hrvatske [21].

Ciljevi HUMS-a i radionica koje se kontinuirano organiziraju su djelovanje u području prevencije bolesti i zaštite zdravlja, a uključuju različite čimbenike [21]:

- znanstveni i stručni rad medicinskih sestara, zaštita njihovih interesa s ciljem unapređenja zdravlja,
- izgrađivanje najboljeg sustava zdravstvene skrbi pri kojem zdravstveni djelatnici maksimalno doprinose,
- surađivanje s HKMS-om,
- surađivanje s drugim udrugama koje rade u svrhu okupljanja medicinskih sestara u RH,
- surađivanje s institucijama u RH u interesu sestrinske struke itd.

Djelatnosti se baziraju na usavršavanju medicinskih sestara, unapređenju djelatnosti izvođenjem znanstveno-istraživačkih radova i njihovim publiciranjem, podizanju znanstvene kulture populacije organiziranjem predavanja i tribina, publiciranjem popularnih članaka i radova, te javnom informiranju putem medija [21]. Nadalje, spomenute djelatnosti uključuju i provođenje

zdravstvene skrbi prema danim standardima sestrinske prakse, zatim aktivno sudjelovanje na međunarodnim kongresima i skupovima, izdavanje znanstveno-stručnog časopisa "Sestrinski glasnik" i drugih časopisa, knjiga, priručnika i članaka u digitalnom i tiskanom obliku, te mnoge druge djelatnosti [21].

Ovi protokoli su izuzetno važni za formiranje čvrstog ustroja sestrinske prakse. Kontinuirana edukacija prvenstveno zdravstvenih djelatnika pridonosi cjelokupnom čovječanstvu. Oni su ti koji su odgovorni za prenošenje postojećeg znanja roditeljima. Odgojni stilovi su usko vezani uza sve aspekte života ljudskog bića od njegovog rođenja pa sve do konca života. Stoga je vrlo važno da ovakve zajednice postoje u svijetu i da neprestano rade na promicanju odgovarajućih stilova roditeljstva. Medicinske sestre koje vode takve programe moraju biti vjerodostojne u svome pozivu i vješte u profesionalnoj komunikaciji s roditeljima. O njima ovisi hoće li se roditelji uopće zainteresirati za edukacijske programe, a onda o roditeljima ovisi hoće li to naučeno primijeniti u svojim obiteljima.

1.6.1. Edukacija roditelja

Vještine izgovaranja prvih riječi, prvi koraci u učenju čitanja i pisanja, motoričke vještine i slično dijete mora naučiti. Danas se smisao edukacije oslanja na onu koja naučava djecu u školi i koju će djeca dalje moći primjenjivati u životu. Škole mogu i trebaju pružiti kvalitetno obrazovanje. Svi znanstvenici, stručnjaci, doktori, intelektualci, visoko obrazovani ljudi posjeduju znanje koje su dobili tijekom školovanja, vlastitim iskustvima i primjenom u praksi, ali one osnovne, temeljne vještine su morali naučiti kod kuće u procesu odrastanja [22]. Roditelji komunikacijom, čitanjem slikovnica, knjižica i drugih različitih literaturnih djela potiču dječju zainteresiranost, te ih ohrabruju da s vremenom sami mogu proučavati i istraživati. Ideja da obitelj treba pružiti obogaćujuće obrazovanje djeci počevši od malih nogu nije novost. Još 1908. godine *Edmund Burke Huey*, poznat kao jedan od glavnih vođa u obrazovanju djece s invaliditetom je izjavio kako će škola budućnosti imati dužnost pripremiti roditelje na pomaganje djeci u prirodnom učenju kod kuće [22]. Danas mnogi podržavaju Hueyev poziv na pružanje uputa roditeljima kako da poboljšaju djetetovo učenje kod kuće, a time i kasnije u školi. Promjene u roditeljstvu pomažu objasniti zbog čega relativno kratkoročni obrazovni programi mogu balansirati djetetov put kroz školsku dob i uvesti ih u odraslu. Dugoročne edukacije, dakako,

poboljšavaju roditeljstvo i odnos s djecom i njihov napredak. Huey promiče ovo razmišljanje jer su i kognitivni znanstvenici utvrdili da roditelji koji potiču slušanje, govor, vokabular i usavršavanje određenih znanja, također njeguju i dječji uspjeh u školi, a djeca se sama više trude i uspijevaju [22]. Ljudi su rođeni s vještinama za obradu informacija i sposobnošću pohranjivanja znanja u memoriju. Uz pomoć tih vještina obrade informacija ljudi stječu vještinu govorničtva, slušanja, razumijevanja govora i to sve koristi za konstruiranje značenja i pohranjivanje znanja. Uz odgovarajuću podršku u pismenim društvima, čovjek stječe vještine čitanja i pisanja.

Ključna stavka u razvoju djeteta je ulaganje u programe edukacije još u ranom djetinjstvu. Stručnjaci nalaze da je vrlo bitan odnos profesora u školi i roditelja [23]. Profesor je onaj koji nakon roditelja provodi veliki dio vremena s djecom i on može educirati i obavještavati roditelje o razvoju i napretku djeteta i također tražiti povratnu informaciju o ponašanju djeteta kod kuće i ulaganju truda u rješavanje školskih zadataka [24,25]. Roditelji moraju pokazati interes za obrazovanje svoje djece i isto tako poticati na ostvarivanje ovakvih programa. Oni mogu snažno utjecati na dječja postignuća kasnije u životu i izgradnji karijere i imaju pravo na pomoć, podršku i savjet.

U trenutku kada djeca krenu u osnovnu školu, već dolaze s nekakvim životnim iskustvom i formiranim samopouzdanjem ako su radili na tome u obitelji. Obratno, kada u školu krene dijete s nerazvijenim govorom, motoričkom koordinacijom i samokontrolom, uskraćena mu je mogućnost da u potpunosti iskoristi primarno pripremljeno okruženje [23]. Vrijeme koje bi trebalo biti na raspolaganju za progresivni rast mora se iskoristiti za sanaciju i nadoknađivanje. Potreba za bogatijim i zdravijim životnim iskustvom djeteta je vrlo jasna i ona zahtijeva profesionalnu pomoć, u smislu podrške i pružanja pravovremenih informacija o razvoju djeteta [26].

Roditeljstvo nije instinktivna reakcija ili interakcija. Iako u pravilu ne postoji majčinski ili očinski instinkt, roditelji jesu osjetljivi na psihomotorički razvoj djeteta i uloge roditeljstva. Upravo tijekom trudnoće i prve tri godine života roditelji su najosjetljiviji na upute o tome kako razumjeti svoje dijete i kako razviti učinkovite roditeljske vještine [23]. Obrazovanje roditelja ne transformira samo djetetovo životno iskustvo već iskustvo čitave zajednice. Mudrost osnovnog principa filozofije *Marie Montessori*: "*Pomozite mi da to učinim sama*" ne primjenjuje se samo na djecu, nego i na svim ostalim ljudskim bićima. Roditelji žele sami podučavati svoju djecu [23,27]. Sve što trebaju je brižan i obrazovan odgajatelj koji može objasniti roditeljima kako napraviti korak dalje u odgoju svog djeteta.

1.7. Dimenzije roditeljstva i motivacijski model

U okviru roditeljstva utemeljeno je šest dimenzija čija je uloga motivirati roditelje i pomoći im u shvaćanju njihove obveze prema djeci (Tablica 1.1 [28]). Dakle, važno je da roditelji znaju da roditeljski stilovi postoje i da se primjenjuju na dobrobit djeteta i održavanja kvalitetnog odnosa u obitelji. Stručnjaci smatraju da je potrebno da se roditelj primarno otvori djetetu i potiče njegovo sudjelovanje i iskazivanje vlastitog mišljenja. Rezultati ovih studija pokazuju važne implikacije za utvrđivanje stila roditeljstva. Dimenzije su sljedeće (Tablica 1.1 [28]):

- Toplina,
- Odbijanje,
- Struktura,
- Kaos,
- Podrška autonomije,
- Prisila.

Toplina je najvažnija i sveprisutna dimenzija brižnosti, istaknuta u gotovo svim konceptima roditeljstva. Ona se odnosi na izraz ljubavi, naklonosti, uvažavanja i obzira; uključuje emocionalnu podršku i istinsku brigu. Osobito je vidljiva u trenutku kada je dijete tužno i traži utjehu, no također se može pronaći u interakciji roditelja i djeteta pri podučavanju i disciplini [28].

Suprotnost toplini je neprijateljstvo ili *odbijanje*. Roditelji odbijaju dijete kada aktivno iskazuju da ga ne vole [28]. Izraz odbijanja uključuje neprijateljstvo, averziju, eksplozivnost i razdražljivost, a također i komunikaciju negativnih osjećaja za dijete, poput neodobravanja, podsmijeha i konstantnog kritiziranja. Roditeljsko odbijanje može se izraziti reakcijom na dječju molbu za pomoć i pažnju ili roditelj sam od sebe pokreće takav odnos, neovisno o djetetovom ponašanju [28].

Prilikom prvih pojavljivanja u literaturi, *struktura* se odnosila na odredbu jasnih očekivanja zrelog ponašanja u kombinaciji s konzistentnim i odgovarajućim ograničenjima. Također je opisana kao čvrsta kontrola i njezino definirajuće obilježje roditeljstva je autoritativno u disciplini i komunikaciji [29].

Kod većine opisa roditeljskih stilova koji ne sadržavaju primjerenu strukturu uviđa se nedostatak dosljedne discipline. Iz toga proizlazi da upravo taj manjak discipline (slabija kontrola) vodi ka novoj konstrukciji suprotnoj strukturi, a to je "kaos" (eng. *chaos*) [28,30]. Kaos nastaje zbog roditeljskog ponašanja koje je nedosljedno, nepovjerljivo, nepredvidivo, neodređeno, proizvoljno i naprosto neprihvatljivo. Općenito ometa i zasjenjuje onaj ispravni put odrastanja [31]. Kaos se smatra svojevrsnom konfuzijom u okolini, te uključuje gužvu i neorganizaciju, a time pobuđuje stres i tjeskobu.

Podrška autonomije izvorno je usmjerena na odsutnost psihološke kontrole ili prisile. Djeci omogućuje slobodu izbora i izražavanja i komuniciranja. Poštuje i ohrabruje djecu da aktivno sudjeluju, otkrivaju, istražuju i artikuliraju vlastite ciljeve. Podrška autonomije karakterizira interakciju u kojoj se od djeteta očekuje da izrazi svoje stavove, mišljenja, te mogućnost planiranja i rješavanje problema [28,29].

Konceptualna suprotnost podršci autonomije jest *prisila*. Prisilno roditeljstvo označava restriktivno preuveličavanje autoritarnog odgojnog stila u kojemu se traži stroga poslušnost. Ključna značajka ovog roditeljskog stila je upravo prisila (eng. coercion) [28].

Teoretski okvir za postavljanje ovih šest dimenzija je *model motivacijskog razvoja*. Ovaj model podrazumijeva da su djeca svojstveno motivirana trima osnovnim psihološkim potrebama, a to znači da trebaju iskusiti sami sebe kao [28]:

- Pripadnici (srodni),
- Efikasni (kompetentni),
- Autentični (autonomni).

Kada roditelji djecu tijekom komunikacije doživljavaju kao srodne, kompetentne i autonomne, djeca osjećaju važnost svoje uloge i više se angažiraju u radu, te imaju želju biti dio socijalne sredine. Motivacijski model objašnjava zašto su stilovi roditeljstva presudni u oblikovanju dječjeg razvoja; upravo oni imaju utjecaj na ponašanje djece i otvorenost prema socijalizaciji. Interakcija s djecom pospešuje osnovne psihološke potrebe djeteta [28]. Djeca su na taj način motivirana za suradnju s roditeljskim planom i prihvatanje ponašanja i vrijednosti. Drugim riječima, oni su spremni za socijalizaciju. U obratnom slučaju gdje se komunikacija odvija na razini neprijateljstva i prisile, djeca postaju mrzovoljna i apatična, iako pokorna. Također, nerijetko pružaju otpor socijalizaciji. Model motivacijskog razvoja predstavlja središnju ulogu u omogućavanju

motivacije i doprinosa djece predviđajući njihov angažman. Navedene dimenzije su se dokazale uspješnim u razvoju samosustava djece i njihovih usmjerenja u različitim područjima tijekom djetinjstva [28]. Svako dijete je jedinstveno biće. Unatoč svemu što je poznato o razvoju djece uvijek će biti potrebna nadogradnja znanja i iskustva. Način na koji društvo tretira one najmlađe puno govori o humanosti i ljudskosti. Ako se njeguje odnos s djecom onda će taj ciklus njegovanja predstavljati obnavljanje generacije za generacijom. Odrasli su prije svega zagovornici djece i njihovi zaštitnici. Iz te perspektive proizlazi misao da traženje učinkovitih načina reagiranja na potrebe djece i njihovih obitelji služe cjelokupnom čovječanstvu [32].

Roditelji predstavljaju ljubav i nježnost u kojoj dijete može rasti. Oni su prostor u kojem dječji problemi mogu naći rasterećenje i dječja pitanja odgovor, gdje dječja podsvijest želi biti izrečena i shvaćena. Roditelji obično imaju vlastiti plan za svoju djecu. U današnje vrijeme kao da se ukorijenila misao o djetetu kao mehanizmu koji je potrebno istrenirati da bi moglo funkcionirati u životu. To predstavlja "napredak" koji je zauzeo mjesto nad ljudskosti, nad čovječtvom. Djeca mogu izgledati kao izvrsno istrenirana i izrasti u odlične stručnjake, ali sve više u njihovim životima nestaje dimenzija humanosti, od koje sve potječe, a o njoj se sve manje razgovara. To se prije ili kasnije manifestira u razaranju odnosa s drugim ljudima, a osobito se očituje u bliskom odnosu s roditeljima [7]. Smisao odgoja iskazuje se u razumijevanju djetetove originalnosti, jedinstvenosti i poznavanja nutarnjih potreba. Dakle, dijete treba promatrati kao osobu. Čovjek nikada nije imao više prava i autonomije nego danas, a to jasno pokazuje usporedba suvremenog svijeta s drugim povijesnim razdobljima i utjecaju društva na odgoj [5,6,7]. No, ipak se čini kao da ljudi samoinicijativno daju svoju slobodu i egzistenciju svijetu i svemu što on nalaže. Zadaća je svakog pojedinca da što god u životu radio i s kim god se susretao, najprije bude čovjek, jer je u konačnici za to i stvoren. Ne da bude robot i robuje drugim ljudima. Potrebno je da svaka individua to razumije i usadi u svoj život, a onda to isto primjenjuje u socijalnoj interakciji sa svojom okolinom. Bez ljudskosti svijet nikada neće biti uređen sustav, koliko god znanstvenika i intelektualaca posjedovao.

Tablica 1.1. Dimenzije odgojnih stilova, definicije i srodne konstrukcije [28]

Dimenzija	Definicija	Srodne konstrukcije
-----------	------------	---------------------

Toplina	Izraz ljubavi, naklonosti, brige i uživanja, uvažavanje, dostupnost "Ljubav: pozitivna procjena, dijeljenje, izražavanje naklonosti, emocionalna podrška" (Schaefer, 1965 [28])	Odobrovanje Prihvatanje Ljubav Podrška	Pozitivna uključenost Bliskost Veza Usmjerenost na djecu
Odbijanje	Aktivna odbojnost, averzija i neprijateljstvo, oštrina, reaktivnost, razdražljivost, kritičnost, neodobrovanje "Neprijateljstvo obilježava razdražljivost, odbacivanje i negativna procjena" (Schaefer, 1965 [28])	Neprijateljstvo Grubost Neodobrovanje Negativnost Umanjivanje	Kritičnost Averzija Razdražljivost Nenaklonost Eksplozivnost
Struktura	Pružanje informacija o putovima do postizanja željenih rezultata, predvidljivost, dosljednost, jasna očekivanja, čvrsti zahtjevi za zrelost Roditelji pružaju jasne i konzistentne smjernice, očekivanja i pravila za dječje ponašanje	Zahtijevanje Čvrsta kontrola Kontrola ponašanja Odgovaranje Asertivnost Direktnost	Striktnost Supervizija Organizacija Regulacija Postavljanje pravila Regulacija rutine
Kaos	Ometa ili zatamnjuje put do željenih rezultata, nekontrolirajući, nedosljedan, nepristojan, nepredvidiv, proizvoljan ili neodređen	Permisivnost Slaba kontrola Nedosljednost Nepredvidljivost	Nepравilnost Neformalnost "Laissez faire" - "pusti neka radi"* Nekonzistentnost
Podrška autonomije	Dopuštanje slobode izražavanja i djelovanja, poticanje djeteta da prisustvuje, prihvaća i cijeni istinske sklonosti i mišljenja	Autonomija Sloboda Demokratski stil	Permisivnost Popustljivost Nedosljednost
Prisila	Restriktivnost nad kontroliranjem nametljivog stila, zahtijeva strogu poslušnost	Proizvoljna kontrola Zahtijevanje Nefleksibilna, kruta disciplina	Nametljivost Moć Manjak podrške

* "*Laissez faire*" – u hrvatskom jeziku ne postoji originalan izraz za ovaj termin, pa se rabi doslovan prijevod s francuskog jezika ("*pusti neka radi*")

2. CILJ RADA

Cilj i svrha ovog istraživačkog rada je ispitati informiranost i stavove roditelja o postojećim stilovima roditeljstva, te utjecaj odgojnih stilova na izgradnju djetetovog identiteta, ponašanja i stavova. Nadalje, želi se ispitati postoji li statistički značajna razlika među ispitanicima više/visoke stručne spreme (VŠS) i srednje stručne spreme (SSS), zatim među ispitanicima starije i mlađe dobne skupine u odnosu na broj djece i bračni status i znanja o odgojnim stilovima. Rezultati analiza prikazat će se u odvojenim potpoglavljima s obzirom na demografske podatke, te znanja i stavove roditelja o odgojnim stilovima kako bi se jednostavnije mogle razumjeti korelirane varijable. Na temelju statističke obrade rezultata nastoji se ukazati na postojeće razlike u populaciji, tj. javnozdravstveni značaj dobivenih rezultata, kao i ulogu medicinske sestre prvostupnice u promociji kvalitetnog roditeljstva i odgoja djece.

U Republici Hrvatskoj je danas sve manje govora o odgoju u globalu. Još od povijesnih vremena gotovo sav teret brige za obitelj i djecu pada na ženski spol, što u principu ne bi trebalo biti pravilo. Stoga se ispituje mišljenje populacije jednostavnim online anketnim upitnikom o informiranosti i stavovima jednog i drugog spola o ulozi roditelja. Današnjica nalaže kako je važno imati osiguranu karijeru i materijalna sredstva za dobre obiteljske uvjete. To je upravo jedan od razloga zanemarivanja djece - previše pažnje posvećene poslu. Ispituje se što je uistinu konačni ishod današnje užurbanosti i koliko zapravo roditelji rade u interesu djeteta, te kolika je informiranost ispitanika o načinu na koji njihov odgoj utječe na razvoj djeteta u budućnosti.

3. METODE

Kao instrument koristi se online anketa koja je izrađena pomoću alata "Google forms". Anketa je namijenjena isključivo roditeljima i u potpunosti je anonimna. Sastoji se od sveukupno 18 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Najprije su ispitani demografski podaci populacije, poput dobi, spola, mjesta stanovanja, stupnja obrazovanja, bračnog statusa, broja djece, a zatim slijede nešto složenija pitanja višestrukog izbora ili uz mogućnost upisivanja odgovora (otvoreni tip). U nekolicini postavljenih pitanja traži se mišljenje roditelja o određenom stilu ili način na koji bi oni reagirali u zadanim životnim situacijama. Primjer anketnog upitnika nalazi se u poglavlju "Prilozi" (Prilog 1).

Upitnik je proveden online na društvenim mrežama, a korištene su sljedeće aplikacije: Whats App, Facebook i E-mail (elektronska pošta). Istraživanje je provedeno u studenom 2019. godine. Online pristup anketnom upitniku na društvenim mrežama obično pobuđuje zainteresiranost za rješavanje, jer mnogi korisnici dijele anketu na svojim profilima i potiču druge korisnike na sudjelovanje i eventualno dijeljenje.

Prikupljeni podaci najprije su detaljno provjereni radi uspješnosti analize istraživanja. Podaci su pročišćeni uz pomoć programa Microsoft Office Excel 2010 (Microsoft Corp. 2010), te su ovim postupkom uklonjeni oni nevjerođostojni, jer nikako nisu mogli pridonijeti ishodu istraživanja ne pridržavajući se uputa o rješavanju ankete (nepotpuni i proturječni odgovori). Svi dobiveni podaci korišteni su u obliku varijabli; kategorijskim nominalnim i ordinalnim varijablama, te ljestvicama Likertovog tipa su dodijeljeni brojevi (brojevni kodovi) (Prilog 2), radi lakše statističke analize, umetanjem formule za prebrojavanje kategorija "COUNTIF". Osim kategorijskih nominalnih i ordinalnih, korišten je i niz metričkih varijabli, te ljestvice Likertovog tipa koje obuhvaćaju samoocjenu i procjenu učestalosti. Raspodjele varijabli prikazane su u obliku stupčastih, tortnih, raspršenih, trakastih i prstenastih dijagrama, odnosno korištena je deskriptivna metoda obrade podataka (Prilog 3). Izabrane brojevne varijable su korelirane kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika među ispitanicima dviju koreliranih skupina. Za koreliranje svih varijabli i računanje statističke značajnosti Pearsonovog koeficijenta korelacije t -testom korišten je program MATLAB (Higham DJ, Higham NJ. Siam. 2016), a za kritičnu t -vrijednost uzeta je vrijednost 1.96 za vrlo velike uzorke. Cramerov koeficijent korelacije V određuje jakost korelacije između dvije kategorijske varijable u χ^2 -testu, a izračunat je pomoću kalkulatora VassarStats Chi-Square (Lowry R, VassarStats, Vassarstats.net). Hi-kvadrat test (χ^2 -test) za određivanje razlike kod odabira najboljeg roditeljskog stila u odnosu na stupanj obrazovanja, te povezanosti stila

roditeljstva s bračnim stanjem izračunat je pomoću online kalkulatora Quantpsy Chi-Square Test (Preacher KJ. Quantpsy.org). Primijenjena je Yatesova korekcija na hi-kvadrat test. Inferencijalnom statistikom (statistika zaključivanja) omogućeno je testiranje istraživačkih hipoteza. Nul-hipoteza H_0 je ona hipoteza koja govori da ne postoji statistički značajna razlika, odnosno da je razlika među ispitanicima više stručne spreme i srednje stručne spreme jednaka nuli. Hipoteza H_1 pak označava da ta razlika postoji, tj da je različita od nule ($H_1 \neq 0$). Za testiranje je uzeto da je razina statističke značajnosti $\alpha = 0.05$.

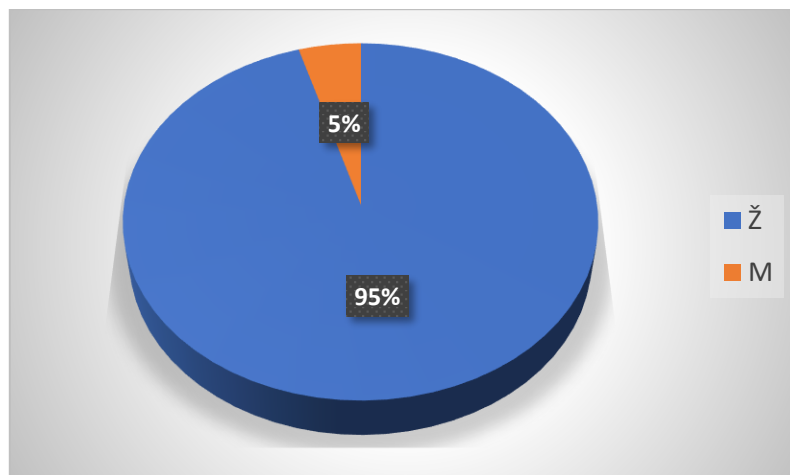
4. REZULTATI

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 370 ispitanika, pri čemu je nakon normalne manualne provjere podataka taj broj sužen na 367 (N=367). Troje ispitanika je otpalo iz jednostavnog razloga, a to je nevjerodostojno odgovaranje i pristupanje anketnom upitniku. Time nisu bili adekvatni za daljnju obradu i željeni ishod provedenog istraživanja.

4.1. Analiza demografskih podataka

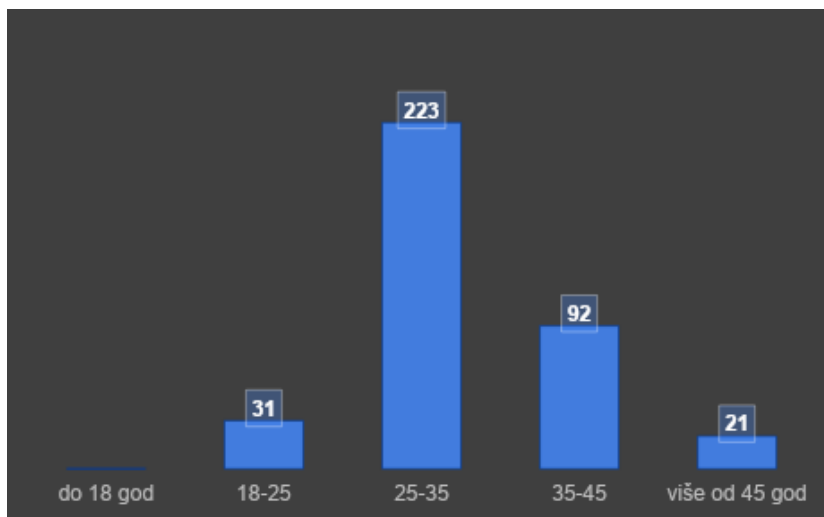
Na prvih pet pitanja online upitnika ispitanici su unosili svoje demografske podatke. Sljedeći rezultati prikazani su u obliku različitih dijagrama (Slike 4.1. - 4.5).

Na slici 4.1. vidljiva je značajna razlika u interesu za temu roditeljstva među ženskim i muškim spolom, odnosno nezainteresiranost muškaraca o stilovima roditeljstva, što se moglo i očekivati, s obzirom na to da ženski spol općenito iskazuje znatno više zanimanja za sudjelovanje u raspravama o zdravstveno odgojnim i obiteljskim temama. Od ukupno 367 ispitanika, 350 odgovora je dobiveno od strane osoba ženskog spola (95 %) i samo 17 odgovora od osoba muškog spola (5 %).

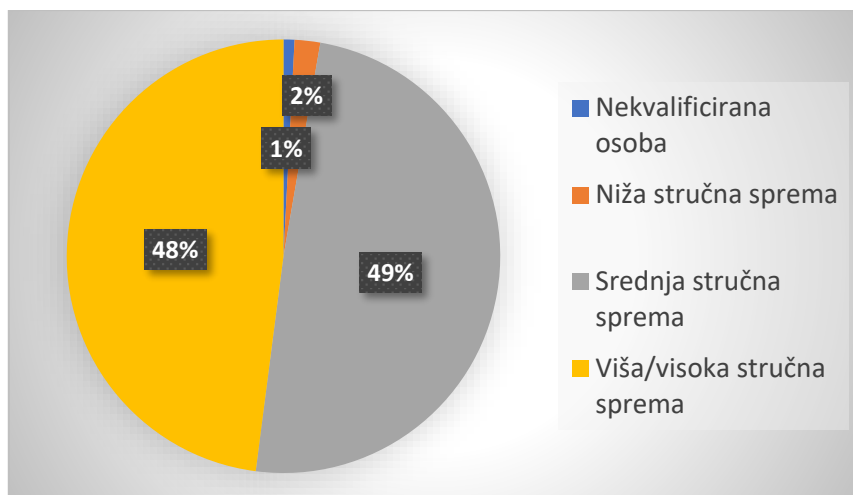
Slika 4.1. Raspodjela ispitanika prema spolu

Na slici 4.2. vidljivo je da su ispitanici podijeljeni u 5 različitih dobnih skupina. Najviše je ispitanika u dobnj skupini od 25 - 35 godina (223 ispitanika, tj. 61 %), zatim 91 ispitanik u dobnj skupini od 35 - 45 godina (25 %), 21 ispitanik u dobnj skupini više od 45 godina (6 %) i niti jedan ispitanik u dobnj skupini do 18 godina (0 %).

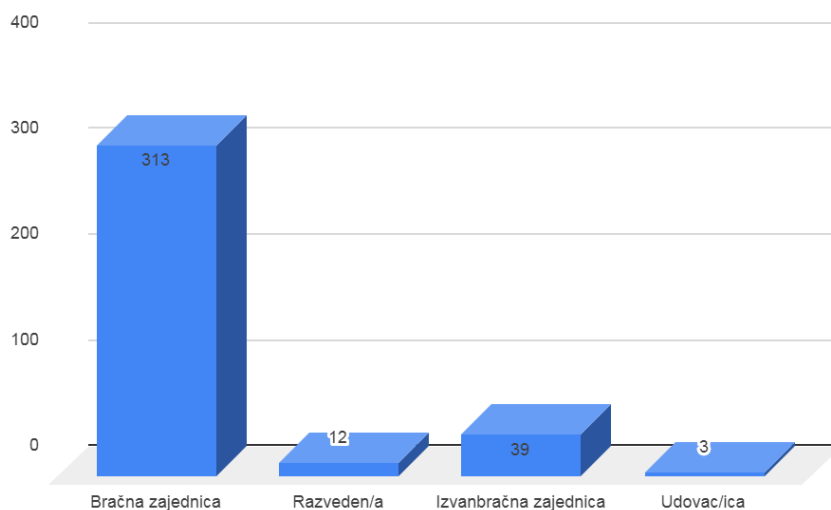
Slika 4.2. Raspodjela ispitanika prema dobi

Na anketno pitanje o obrazovanju samo su 3 nekvalificirane osobe (1 %), zatim 7 ispitanika s nižom stručnom spremom (2 %), 176 ispitanika s višom stručnom spremom (48 %) i 181, a ujedno i najviše ispitanika sa srednjom stručnom spremom (49 %), kao što se može vidjeti na slici 4.3. Iz priloženih rezultata može se uočiti malena razlika među ispitanicima SSS-e i VŠS-e (oko 1 %).

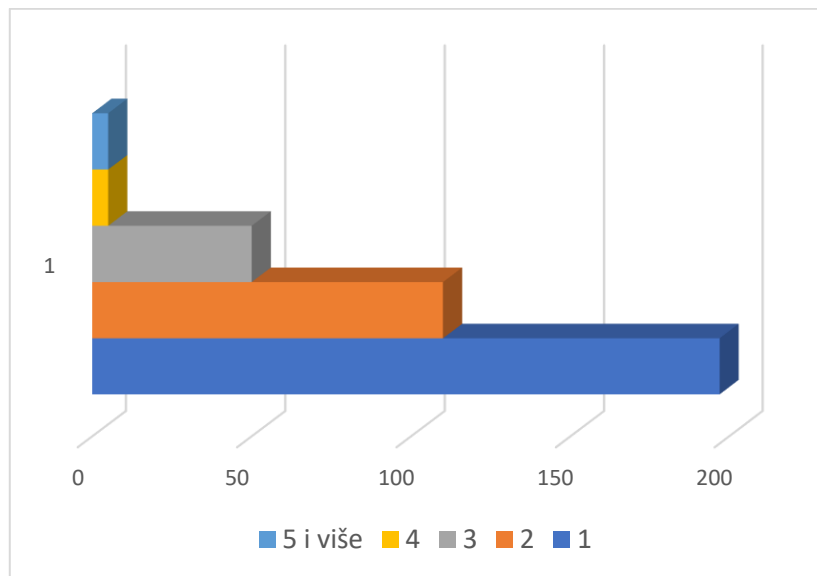
Slika 4.3. Raspodjela ispitanika prema stupnju obrazovanja

Prema rezultatima istraživanja o bračnom statusu (Slika 4.4) najviše je ispitanika višestrukim izborom odabralo bračnu zajednicu (313 ispitanika, 85 %). U izvanbračnoj zajednici je 39 ispitanika (11 %), a razvedeno je 12 ispitanika (3 %). 3 osobe su udovci/ice (1 %). Očigledno je da velika većina ispitanika živi u bračnoj zajednici.

Slika 4.4. Raspodjela ispitanika prema bračnom statusu

Na pitanje o broju djece (Slika 4.5), najviše je osoba s jednim djetetom (197 ispitanika, što čini 54 %). Zatim slijedi 110 ispitanika s dvoje djece (30 %), 50 ispitanika s troje djece (14 %), 5 ispitanika s četvero djece (1 %) i također 5 ispitanika s 5 i više djece (1 %). Većina ispitanika je, dakle, s jednim djetetom u obitelji, što evidentno odgovara općepoznatoj nepovoljnoj demografskoj situaciji u Republici Hrvatskoj.

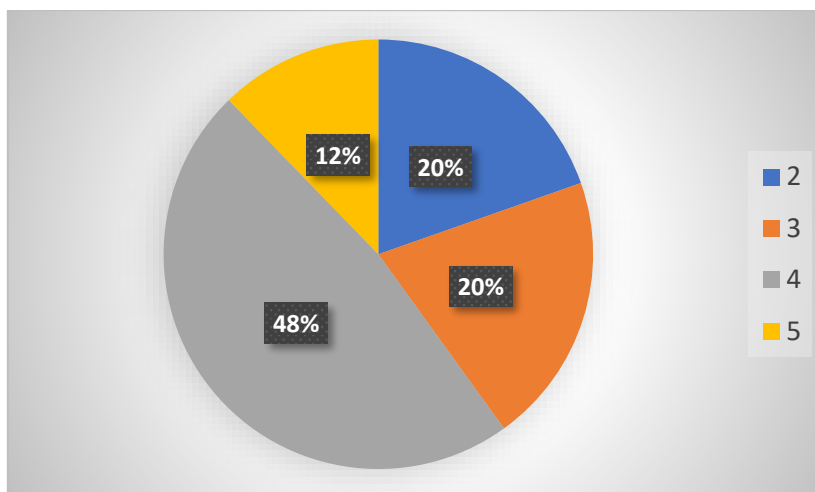

Slika 4.5. Raspodjela ispitanika s obzirom na broj djece

4.2. Analiza znanja i stavova roditelja o odgojnim stilovima

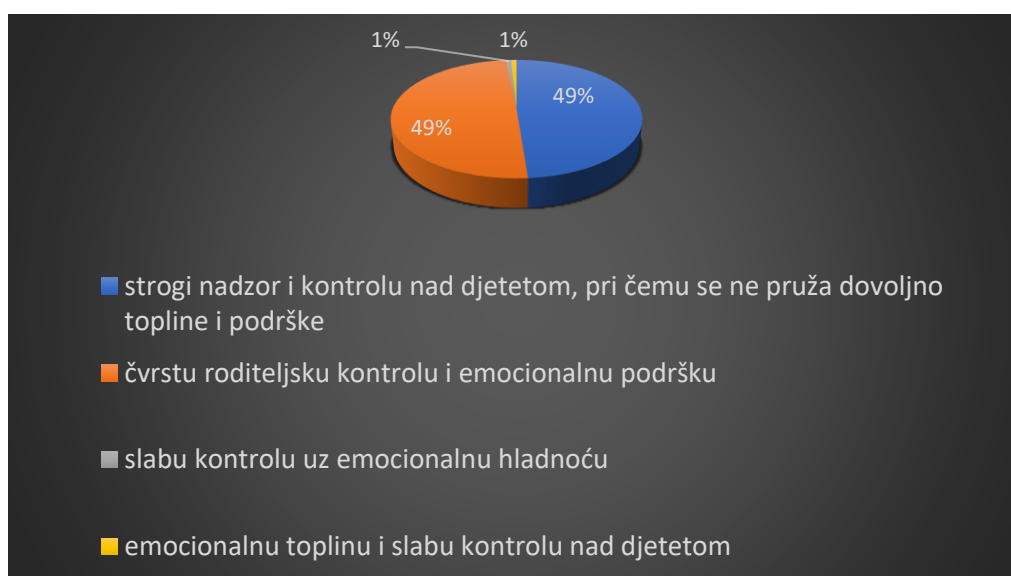
U ovom potpoglavlju prikazat će se dobiveni statistički rezultati o mišljenju roditelja o pojedinim stilovima roditeljstva, njihovim iskustvima i znanju stečenom do sada. Rezultati su prikazani grafički u obliku raznih dijagrama raspodjela (Slike 4.6. - 4.18).

Na pitanje o broju postojećih stilova roditeljstva (Slika 4.6) dobila se šarolika slika. Ukupno 72 ispitanika je odgovorilo da postoje 2 stila (14%), 75 ispitanika smatra da postoje 3 stila roditeljstva (21 %), 175 se odlučilo na 4 stila (36 %) i 45 osoba je odabralo odgovor 5 kao točan (29 %).

Slika 4.6. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o broju postojećih stilova roditeljstva

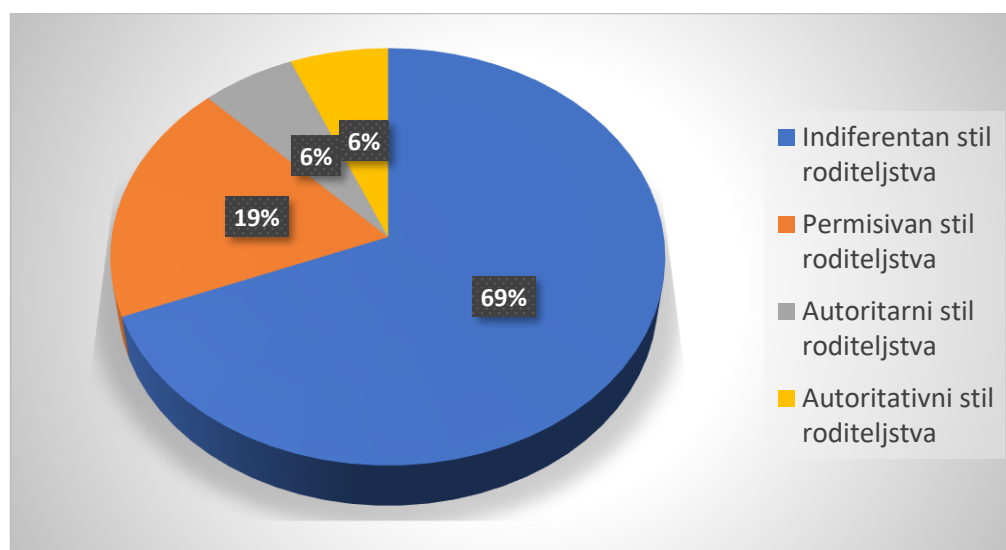
Zanimljiva je posebno raspodjela odgovora na pitanje o prepoznavanju autoritarnog stila roditeljstva (Slika 4.7). Od 367 ispitanika, njih 179 (49 %) smatra da autoritarni odgojni stil karakterizira strogoću i kontrolu nad djetetom, pri čemu se ne pruža dovoljno topline i podrške, 182 (49 %) ispitanika su odgovorili čvrstu roditeljsku kontrolu i emocionalnu podršku, 3 (1 %) ispitanika smatraju da je kontrola nad djecom slaba uz pružanje emocionalne hladnoće i također 3 ispitanika su odgovorila emocionalnu toplinu i slabu kontrolu nad djetetom, što isto tako čini 1 %.

Slika 4.7. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o prepoznavanju autoritarnog stila roditeljstva

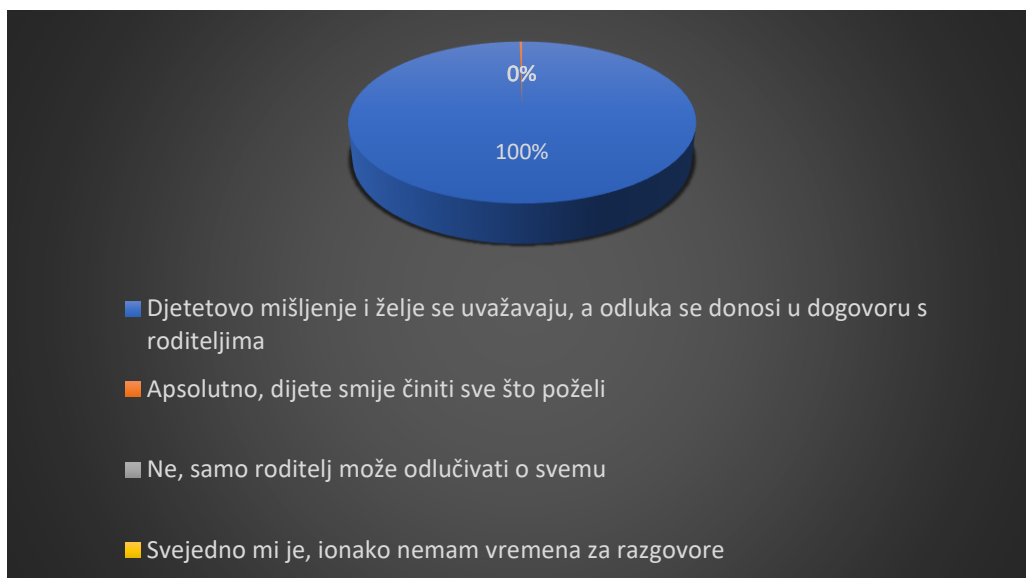

Slika 4.8 prikazuje raspodjelu odgovora na pitanje o prepoznavanju zanemarujućeg roditeljskog stila. Od ukupno 367 ispitanika, njih 253 je odgovorilo indiferentan stil roditeljstva (69 %), 69 je odgovorilo permisivan stil roditeljstva (19 %), 22 je odgovorilo autoritarni stil roditeljstva (6 %) i na koncu 23 ispitanika se odlučilo na autoritativni stil roditeljstva (6 %).

Slika 4.8. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o prepoznavanju zanemarujućeg stila uz slabu kontrolu

Na pitanje o vlastitom donošenju bitnih odluka djeteta (Slika 4.9), 366 ispitanika je odgovorilo da se djetetovo mišljenje i želje uvažavaju, a odluka se na koncu donosi u dogovoru s roditeljima. Samo je 1 ispitanik odgovorio suprotno, odnosno kako dijete smije činiti sve što poželi, što ne čini niti 1 % od ukupnog broja ispitanika.

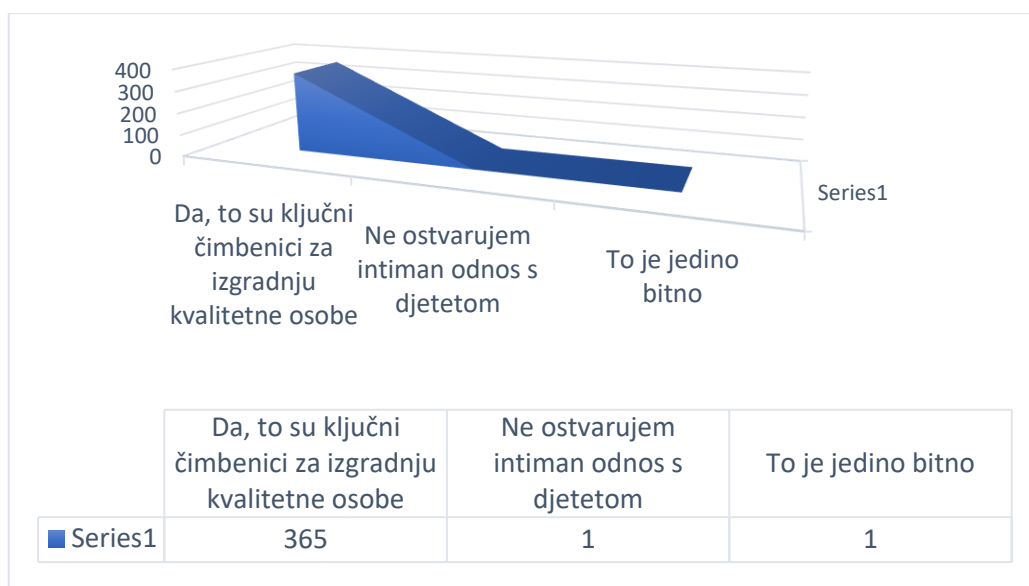
Slika 4.9. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Dopuštate li djetetu da samo donosi bitne odluke?"

O kažnjavanju djece najveći broj ispitanika nema pozitivno mišljenje (Slika 4.10). Od ukupnog broja ispitanika, 75 (21 %) ih se složilo s navedenom tvrdnjom. Sveukupno 291 ispitanik (79 %) je odgovorio kako se na grešku ukazuje isključivo razgovorom, a samo 1 ispitanik smatra da djecu treba podržavati što god da napravili i time ne ostvaruje niti 1 % od ukupnog broja ispitanika, a niti jedan roditelj nije odgovorio kako se ne želi miješati u život svog djeteta.

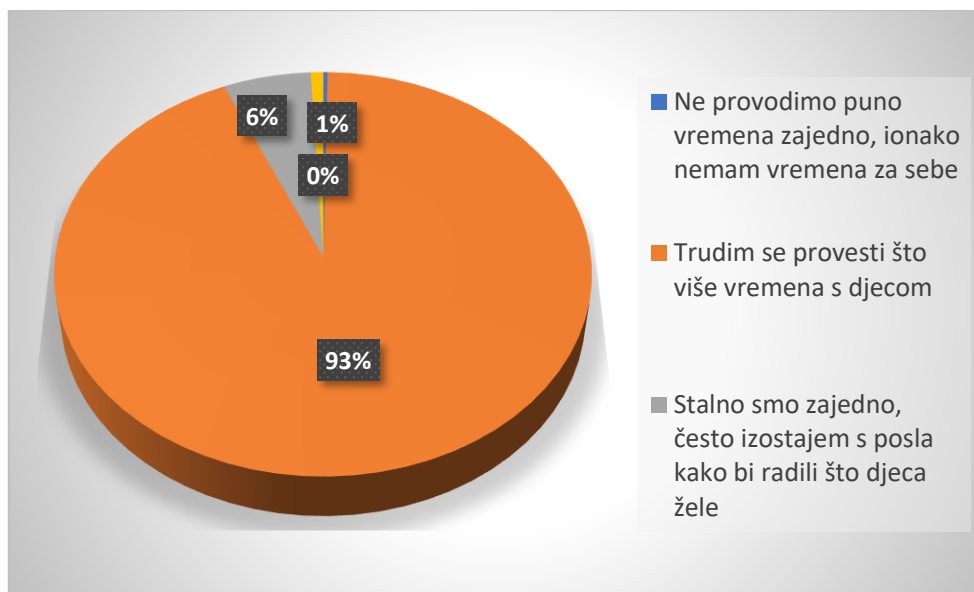
Slika 4.10. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Je li nužno kažnjavati djecu kako bi im se ukazalo na pogrešku?"

O važnosti emocionalne podrške i pružanja ljubavi djetetu, 365 ispitanika se složilo kako su to ključni čimbenici za izgradnju u kvalitetnu osobu i tako čine apsolutnu većinu (Slika 4.11). Samo 1 ispitanik ne ostvaruje intiman odnos s djetetom i također 1 ispitanik smatra kako je to pak jedino bitno, pa tako čine zanemarivu vrijednost postotka.

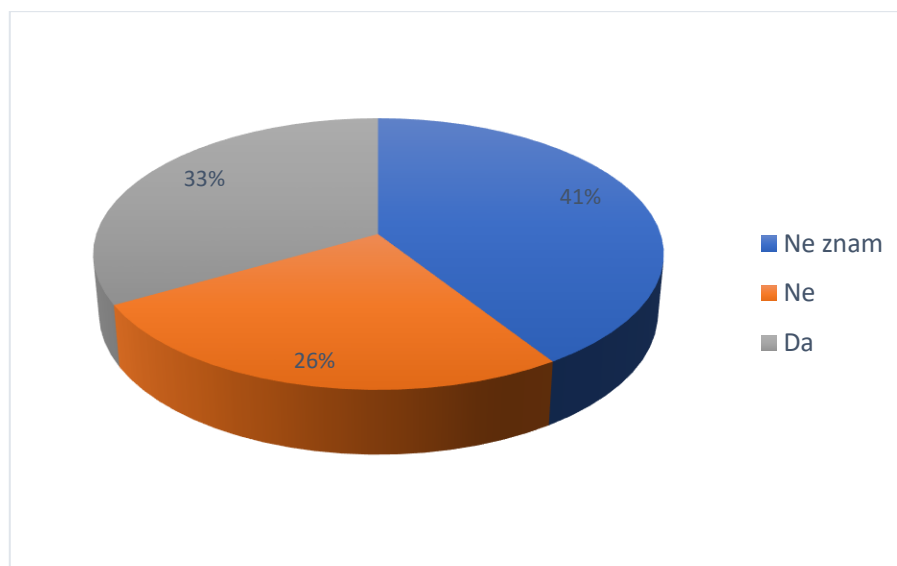
Slika 4.11. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Mislite li da su emocionalna podrška i pružanje ljubavi potrebni djetetu za izgradnju vlastitog identiteta?"

Od ukupno 367 ispitanika, 342 su odgovorili kako se trude provesti što više vremena s djecom (93 %), 21 broj ispitanika (6 %) su odgovorili da su stalno sa svojom djecom i da često izostaju s posla kako bi radili sve što djeca žele (Slika 4.12). Samo 1 ispitanik (< 1 %) tvrdi kako nema previše vremena za provođenje s djecom, a 3 ispitanika su odgovorila kako provode vrijeme s djecom za vrijeme obroka ili tijekom obavljanja školskih obaveza (1 %).

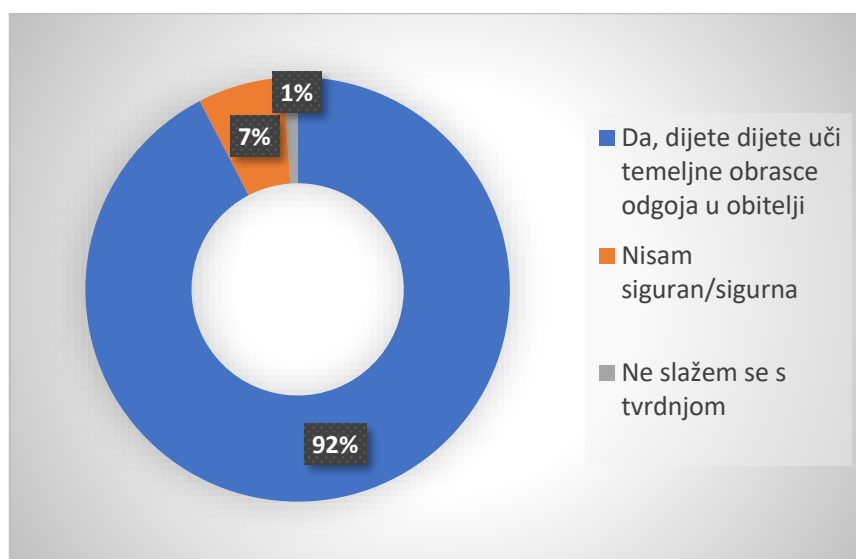
Slika 4.12. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Koliko vremena provodite sa svojom djecom?"

Od ukupnog broja ispitanika, 122 osobe su se složile s tvrdnjom (33 %), 95 ispitanika se nije složilo s navedenom tvrdnjom (33 %) i 150 ispitanika zauzima najveći postotak (41 %) s odgovorom "Ne znam" (Slika 4.13).

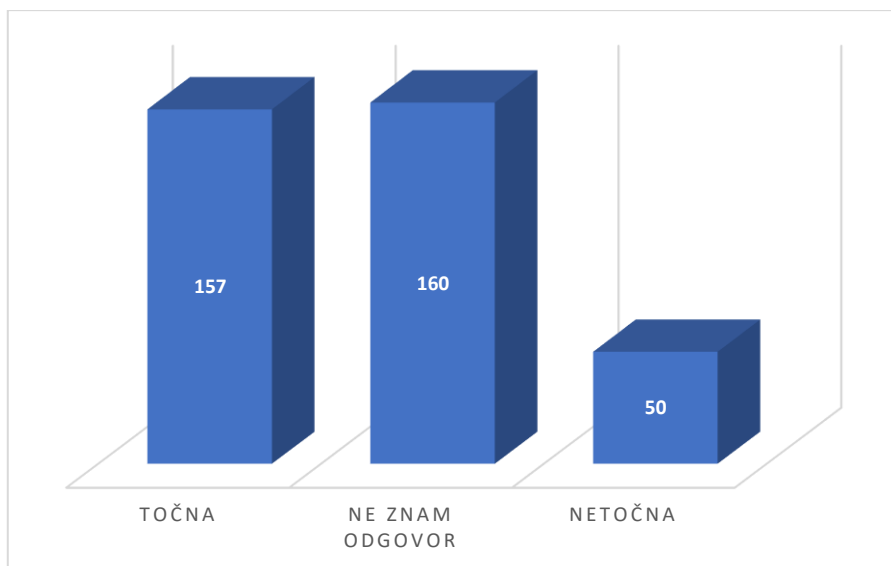
Slika 4.13. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Emocionalna toplina uz slabi nadzor nad djecom može pobuditi impulzivnost i agresiju kod djece?"

Na pitanje o utjecaju odgoja na stavove djeteta i njegov odnos prema drugima (Slika 4.14), vidljivo je najveći broj ispitanika, njih 339 odgovorilo da se slaže s navedenom tvrdnjom (92 %). Od ukupnog broja ispitanika, 24 (7 %) je odgovorilo "Nisam siguran/sigurna", a 4 ispitanika (1 %) se nisu složila s navedenom tvrdnjom.

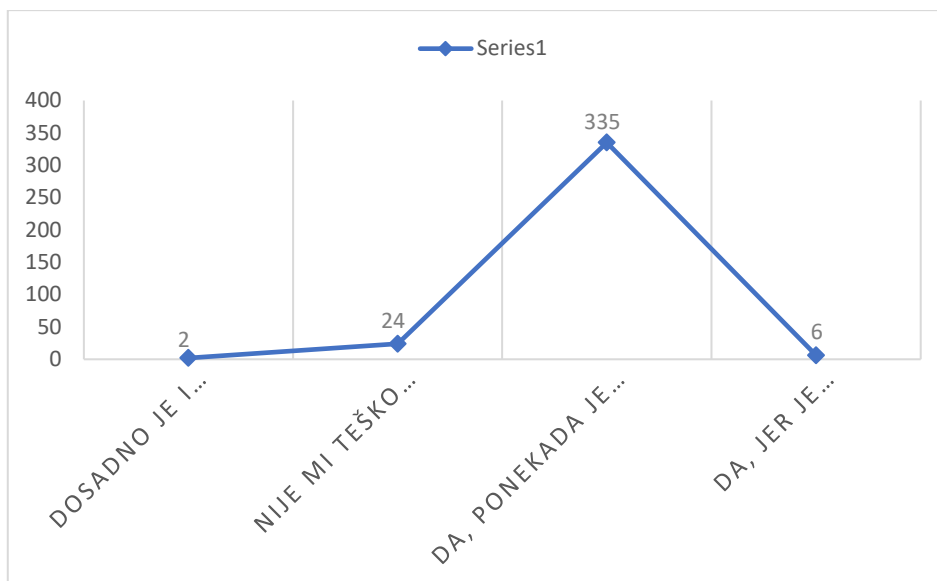
Slika 4.14. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Mislite li da način na koji odgajate svoju djecu utječe na njihove stavove i odnos prema drugima?"

Od ukupno 367 ispitanika, 157 je odgovorilo da je navedena tvrdnja točna (43 %), njih 160 je odgovorilo da ne zna (43 %) i 50 ispitanika smatra kako je tvrdnja netočna (14 %), kao što se pokazuje slika 4.15.

Slika 4.15. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "U permisivnom stilu odgoja ljubavi i topline prema djetetu ne nedostaje, dok je kontrola slaba. Ova tvrdnja je..."

Na pitanje o zahtjevnosti roditeljske uloge (Slika 4.16), 335 ispitanika (91 %) je odgovorilo "Da, ponekad je teško, ali puno je više lijepih trenutaka" i time zauzima apsolutnu većinu. Nadalje, 24 osobe su odgovorile "Nije mi teško odreći se svega kako bi dijete imalo sve što ga čini sretnim" (7 %), 6 osoba je odgovorilo "Da, jer je najbitnije ostvariti odnos podređenosti/nadređenosti u obitelji" (2 %) i 2 ispitanika su odgovorila "Dosadno je i naporno, nemam vremena za sebe" (1 %).

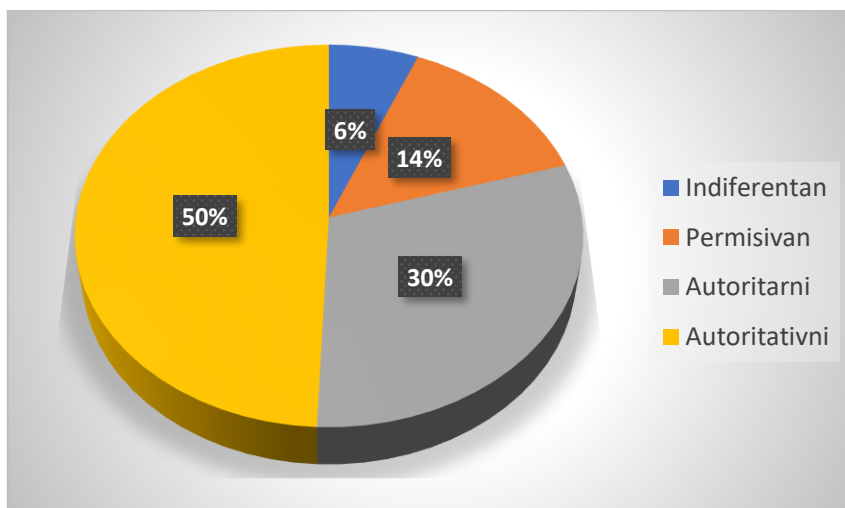
Slika 4.16. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Biste li zaključili da je uloga roditelja zahtjevna?"

O potrebi za kontinuiranom edukacijom o ulozi roditelja i učinku svakog pojedinog odgojnog stila (Slika 4.17), 321 ispitanik smatra da je tvrdnja točna (87 %), 32 ispitanika su odgovorila kako je bespotrebno izmišljati odgojne stilove (9 %) i 14 ispitanika smatra da zna dovoljno o svojoj ulozi roditelja (4 %).

Slika 4.17. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Je li potrebna kontinuirana edukacija o ulozi roditelja i učinku svakog pojedinog odgojnog stila?"

Ispitanici su poprilično podijeljeni s obzirom na pitanje o najboljem i najprihvatljivijem stilu roditeljstva (Slika 4.18). Od ukupno 367 ispitanika, 181 ispitanik je odgovorio "Autoritativni" (50 %), 111 osoba je odgovorilo "Autoritarni" (30 %), 52 ispitanika su odgovorila "Permisivan" (14 %) i 23 ispitanika su odgovorila "Indiferentan" (6 %).

Slika 4.18. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o najboljem i najprihvatljivijem stilu roditeljstva

4.3. Rezultati χ^2 -testa i t -testa

Za utvrđivanje statistički značajnih razlika odabranih varijabli korišteni su statistički testovi χ^2 -test i t -test. U sljedećim primjerima ispitana je statistička značajnost razlike između skupina sa srednjom i višom/visokom stručnom spremom s obzirom na najbolji stil roditeljstva (Tablica 4.1) i između skupina u bračnom statusu i u drugim statusima s obzirom na najbolji stil roditeljstva (Tablica 4.2). Prilikom ispitivanja korelacije među dvjema varijablama, dodatno je izračunat Cramerov koeficijent korelacije na χ^2 test. Nakon kodiranja varijabli i njihove obrade, sve dobivene vrijednosti predviđene za testiranje su prikazane tablično. Detaljniji opis kodiranih kategorijskih ordinalnih varijabli prikazan je u poglavlju "Prilozi" (Prilog 2), posebice za varijablu bračni status koja je ovdje shvaćena kao ordinalna varijabla.

Opažene vrijednosti izbora najboljeg odgojnog stila povezane sa stupnjem obrazovanja prikazane su u tablici 4.1 S obzirom na dobivene rezultate može se reći da postoji statistički značajna razlika u poznavanju najpoželjnijeg stila roditeljstva s obzirom na stupanj obrazovanja ($\alpha = 0.05$, $df = 3$, $\chi^2 = 14.746$, $\chi^2_{\text{Yates}} = 12.871$, $\chi^2_{\text{kr}} = 7.82$, $p = 0.05$, $\chi^2 > \chi^2_{\text{kr}}$, $\chi^2_{\text{Yates}} > \chi^2_{\text{kr}}$, $p < \alpha$). Prema tome, prihvaća se hipoteza H_1 ($H_1 \neq 0$), a hipoteza H_0 se odbacuje. Uspoređivanjem srednje i visoke/više stručne spreme, uočava se da je sudjelovalo više ispitanika sa SSS-om (181) od onih s VSS-om (176), što ne čini bitnu razliku. Prema tome, može se reći da u ovom slučaju postoji slaba korelacija između stupnja obrazovanja i najboljeg roditeljskog stila, što potvrđuje izračun Cramerovog koeficijenta ($V = 0.2033$). Točnost u prepoznavanju najadekvatnijeg stila prelazi na stranu ispitanika s VSS-om i time postoji znatna razlika u znanju među dvjema stručnim spremama, ali statistički gledano u globalu, veliki dio ispitanika u obje skupine iskazuje nepoznavanje odgojnih stilova, što se jasno očituje u tabličnom prikazu rezultata.

Tablica 4.1. Kontingencijska tablica opaženih vrijednosti najboljeg odgojnog stila s obzirom na stupanj obrazovanja

Stupanj obrazovanja	Indiferentan stil roditeljstva	Permisivan stil roditeljstva	Autoritaran stil roditeljstva	Autoritativan stil roditeljstva
Srednja stručna sprema	19	31	55	76
Viša/visoka stručna sprema	4	21	52	99

Rezultati Hi-kvadrat testa ukazuju na to da ne postoji statistički značajna razlika u prepoznavanju najboljeg roditeljskog stila s obzirom na bračni status ($\alpha = 0.05$, $df = 9$, $\chi^2 = 5.397$, $\chi^2_{Yates} = 2.492$, $\chi^2_{kr} = 16.92$, $p = 0.798$, $\chi^2 < \chi^2_{kr}$, $\chi^2_{Yates} < \chi^2_{kr}$, $p > \alpha$) (Tablica 4.2). Prema dobivenim rezultatima, može se zaključiti da se hipoteza H_0 prihvaća ($H_0 = 0$), a hipoteza H_1 odbacuje. Testirane varijable pokazuju da je korelacija među njima slaba, gotovo da i ne postoji, jer je Cramerov koeficijent korelacije $V = 0.0689$. Statističkom analizom pojedinih grupa ispitanika, uočava se kako je broj ispitanika koji žive u bračnoj zajednici znatno veći u odnosu na ostale skupine. Kada bi broj ispitanika u svakoj pojedinoj skupini bračnog statusa bio podjednak, dobili bi se relevantni podaci o poznavanju stilova. U originalnom obliku tablica 4.2. sadrži kategorije: bračna zajednica, izvanbračna zajednica, udovac/ica, rastavljen/a. S obzirom da se u određenim kategorijama radi o vrlo malim brojevima (manjima od 5), sve kategorije različite od bračne zajednice su u tablici svrstane pod nazivom "Ostali slučajevi". Takve kategorije (ostali slučajevi) su fuzionirane jer rezultati hi-kvadrat testa u protivnom ne bi bili vjerodostojni. Na temelju dobivenih rezultata može se eventualno reći da ne postoji statistički značajna razlika među bračnim statusima, jer se u tabličnom prikazu može vidjeti kako je bračno zajedništvo, kao najpoželjnije okruženje za razvoj djeteta, ustvari nedovoljno informirano o odgojnim stilovima roditeljstva (od ukupno 313 ispitanika koji su u bračnoj zajednici, 157 je odgovorilo autoritativni stil, a čak 156 ih je izabralo neki od preostalih nepoželjnih stilova).

Tablica 4.2. Kontingencijska tablica opaženih vrijednosti najboljeg odgojnog stila s obzirom na bračni status

Bračni status	Indiferentan stil roditeljstva	Permisivan stil roditeljstva	Autoritaran stil roditeljstva	Autoritativan stil roditeljstva
Bračna zajednica	20	42	94	157
Ostali slučajevi	3	10	17	24

Varijabla samoocjena najprihvatljivijeg roditeljskog stila je shvaćena kao ordinalna varijabla i njezino kodiranje je objašnjeno u Prilogu 2. Dobiveni parametri prilikom računanja t -testa za testiranje razlika između dviju skupina obrazovanja u odnosu na najbolji stil roditeljstva su standardna devijacija (s) (0.0969), aritmetička sredina (M_1) za SSS-u (3.1547), a za VSS-u ($M_2 = 3.2955$), veličina uzorka N skupine ispitanika srednje stručne spreme je 181 ($N_1 = 181$) i skupine ispitanika više/visoke stručne spreme je 176 ($N_2 = 176$). U tablici 4.3. se vidi kompletni prikaz dobivenih parametara. Prema dobivenim rezultatima t -testa vidljivo je da ne postoji statistički značajna razlika među dvjema skupinama ispitanika u odnosu na najbolji stil roditeljstva ($df = 355$, $\alpha = 0.05$, $t = 1.4519$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$, $p > \alpha$). Time se hipoteza H_0 prihvaća, a hipoteza H_1 odbacuje, što znači da su obje skupine ispitanika podjednako informirane o stilovima roditeljstva, neovisno o stupnju obrazovanja.

Tablica 4.3. Aritmetička sredina, standardna devijacija i veličina skupa N za varijablu stupnja obrazovanja u odnosu na najbolji stil roditeljstva

Parametar	Srednja stručna sprema (SSS)	Viša/visoka stručna sprema (VSS)
Aritmetička sredina (M)	3.1547	3.768
Standardna devijacija (s)	0.9477	0.8836
Veličina skupa (N)	181	176

Varijabla bračni status je shvaćena kao ordinalna varijabla i njezino kodiranje je objašnjeno u Prilogu 2. Dobiveni parametri prilikom računanja t -testa za testiranje razlika dviju skupina stupnja obrazovanja u odnosu na bračni status su standardna devijacija (s) (3.768), aritmetička sredina za SSS-u ($M_1 = 3.1547$), a za VSS-u ($M_2 = 3.2955$), veličina uzorka N za skupinu ispitanika srednje stručne sprema je 181 ($N_1 = 181$) i za skupinu ispitanika više/visoke stručne sprema broj uzoraka N je 176 ($N_2 = 176$). Detaljniji prikaz parametara se može vidjeti u tablici 4.4. Prema dobivenim rezultatima t -testa vidljivo je da ne postoji statistički značajna razlika među dvjema skupinama ispitanika u odnosu na najbolji stil roditeljstva ($df = 355$, $\alpha = 0.05$, $t = 1.5646$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$, $p > \alpha$). Na temelju dobivenih rezultata, prihvaća se hipoteza H_0 , što u konačnici znači da se bračni status srednje i više/visoke stručne sprema ne razlikuje previše.

Tablica 4.4. Aritmetička sredina, standardna devijacija i veličina skupa N za varijablu stupnja obrazovanja u odnosu na bračni status ispitanika

Parametar	Srednja stručna sprema (SSS)	Viša/visoka stručna sprema (VSS)
Aritmetička sredina (M)	3.2955	3.8523
Standardna devijacija (s)	0.549	0.467
Veličina skupa (N)	181	176

4.4. Korelacijska analiza i linearna regresija

Koeficijent korelacije govori o stupnju međusobne povezanosti sukladnih promjena različitih pojava, tj varijabli. Asocijacija među varijablama znači da se veličina jedne varijable može predvidjeti na temelju poznavanja veličine druge varijable. Koeficijenti korelacije mogu se kretati od -1 do +1. Negativan predznak korelacije znači da su dvije varijable povezane na način da ako je jedna varijabla u porastu, druga pada. Pozitivan predznak korelacije znači da se obje varijable kreću u istom smjeru. U sljedećim primjerima prikazane su korelacije kategorijskih ordinalnih (kodiranih), metričkih diskretnih varijabli i Likertove ljestvice (samoocjena zahtjevnosti

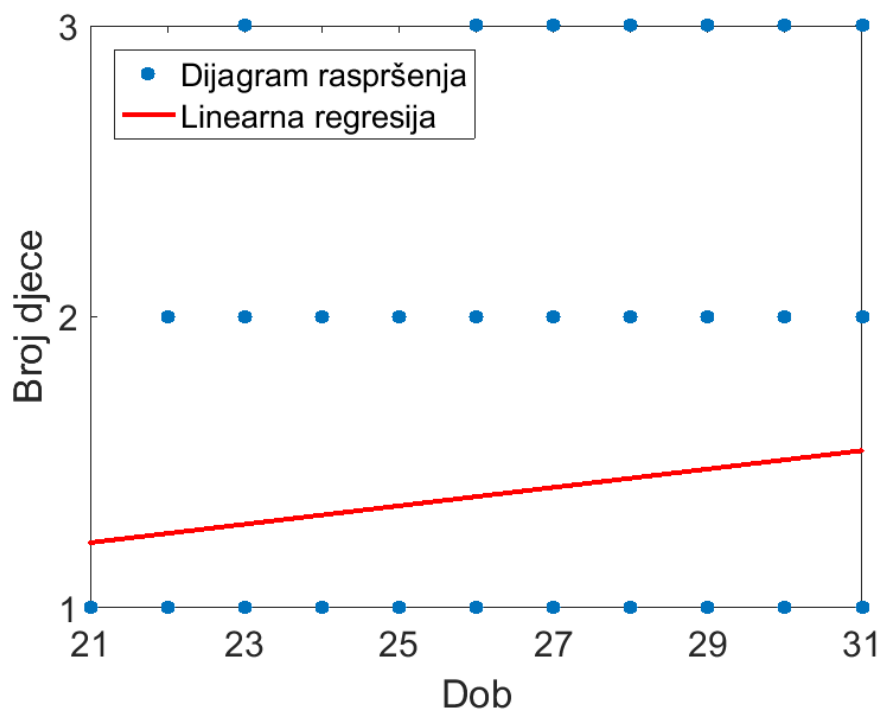
roditeljstva). Dobne skupine su podijeljene racionalno kako bi broj ispitanika bio podjednak u obje grupe i time rezultati bili precizniji. Dakle, osobe iza 30. godine života ne pripadaju nužno starijoj dobnoj skupini, ali je takva podjela konkretno u ovom istraživanju pogodna za analizu podataka i njihovu usporedbu. U tablici 4.5 prikazane su dobivene vrijednosti Pearsonovog koeficijenta korelacije R s linearnom regresijom radi jednostavnijeg i preglednijeg uvida.

Tablica 4.5. Statistika Pearsonovog koeficijenta korelacije R i linearne regresije za ispitane parove varijabli

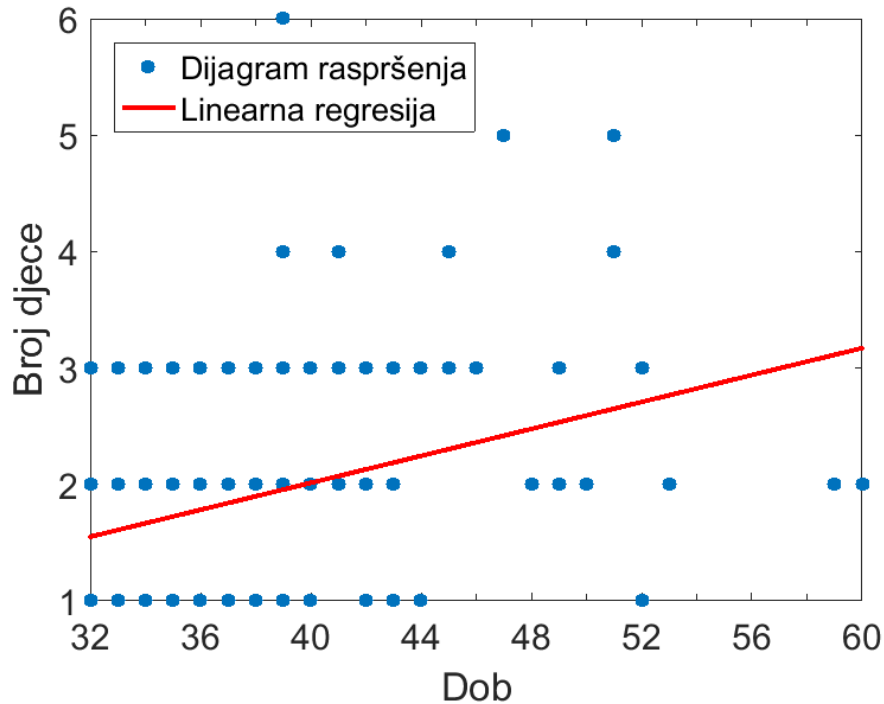
Korelirane varijable	Koeficijent korelacije R	Linearna regresija
Broj djece (y) i dob (x) za mlađu dobnu skupinu	0.1393	$y = 0.5602 + 0.0316x$
Broj djece (y) i dob (x) za stariju dobnu skupinu	0.3559	$y = -0.3008 + 0.0579x$
Broj stilova roditeljstva (y) i dob (x) za mlađu dobnu skupinu	0.1042	$y = 2.4854 + 0.0363x$
Broj stilova roditeljstva (y) i dob (x) za stariju dobnu skupinu	0.0612	$y = 3.2045 + 0.0095x$
Ocjena zahtjevnosti roditeljstva (y) i dob (x) za mlađu dobnu skupinu	-0.0144	$y = 3.9242 - 0.0024x$
Ocjena zahtjevnosti roditeljstva (y) i dob za stariju dobnu skupinu (x)	-0.1	$y = 4.1277 - 0.0057x$
Broj djece (y) i stupanj obrazovanja (x)	-0.042	$y = 1.8246 - 0.0659x$

Primjenom t -testa ispitalo se je li korelacija između zadanih grupa statistički značajna ili ne. Izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije R i testiranjem njegove statističke značajnosti pomoću t -testa dobiveni su rezultati koji ukazuju na to da korelacija između broja djece i dobi za mlađu dobnu skupinu (21 - 31 godina života) nije statistički značajna ($\alpha = 0.05$, $t = 1.89$, $t^* = 1.96$,

$t < t^*$), dok je između broja djece i dobi za stariju dobnu skupinu (31 - 60 godina života) statistički značajna ($\alpha = 0.05$, $t = 5.15$, $t^* = 1.96$, $t > t^*$), što znači da se hipoteza H_1 prihvaća za stariju dobnu skupinu i odbacuje za mlađu dobnu skupinu. Ukupan broj ispitanika je 367 ($N = 367$), od čega mlađoj dobnoj skupini pripada 182 ispitanika ($N = 182$), a starijoj 185 ispitanika ($N = 185$). U Tablici 4.5 mogu se vidjeti numeričke vrijednosti koeficijenta korelacije i linearne regresije za obje dobne skupine s obzirom na broj djece ispitanika. Korelacija je u obje dobne skupine pozitivna. Međutim, u mlađoj dobnoj skupini je vrlo slaba, a u starijoj dobnoj skupini je slaba do umjerena (R je veći za oko 0.22, u odnosu na mlađu dobnu skupinu). U dijagramu raspršenja vidi se kako pravac linearne regresije raste s brojem godina (Slika 4.19, Slika 4.20), što je i za očekivati.

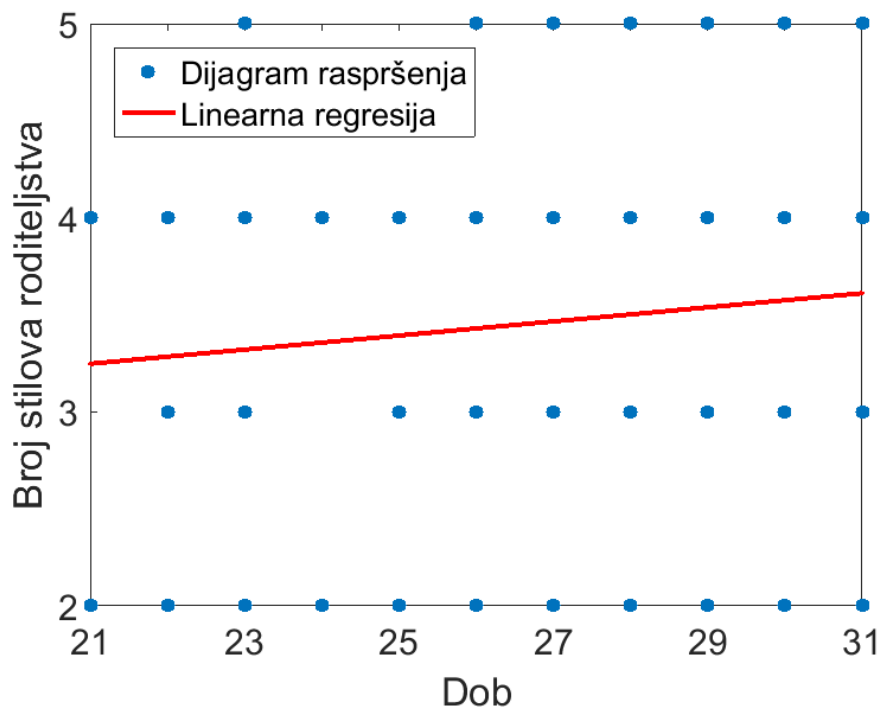

Slika 4.19. Prikaz odnosa dobi i broja djece za mlađu dobnu skupinu

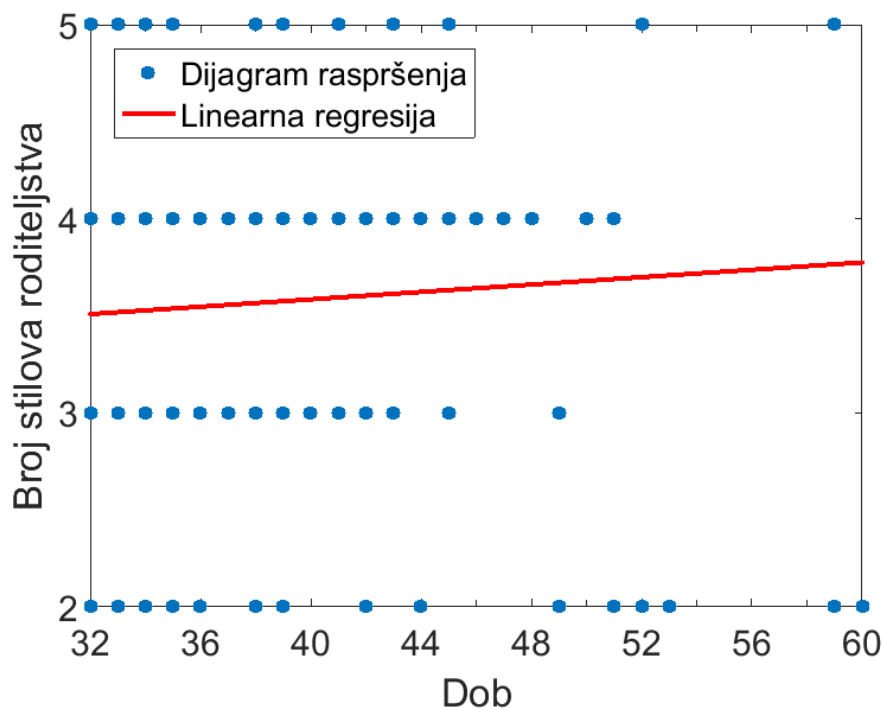

Slika 4.20. Prikaz odnosa dobi i broja djece za stariju dobnu skupinu

Izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije R i testiranjem njegove statističke značajnosti pomoću t -testa dobiveni su rezultati koji ukazuju na to da korelacija između broja postojećih stilova roditeljstva i dobi za mlađu dobnu skupinu (21 - 31 godina života) nije statistički značajna ($\alpha = 0.05$, $t = 1.406$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$), kao što je slučaj i za korelaciju između broja stilova roditeljstva i dobi za stariju dobnu skupinu (31 - 60 godina života) ($\alpha = 0.05$, $t = 0.83$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$), te se time hipoteza H_0 potvrđuje za obje dobne skupine. Korelacija je u objema dobnim skupinama pozitivna, iako neznatna (Slika 4.21, Slika 4.22), te je u mlađoj dobnj skupini nešto veća u odnosu na stariju dobnu skupinu (R je veći za oko 0.04). Kako je korelacija u oba slučaja pozitivna, pravac linearne regresije raste u istom smjeru i može se zaključiti da informiranost o stilovima roditeljstva podjednako raste s dobi.

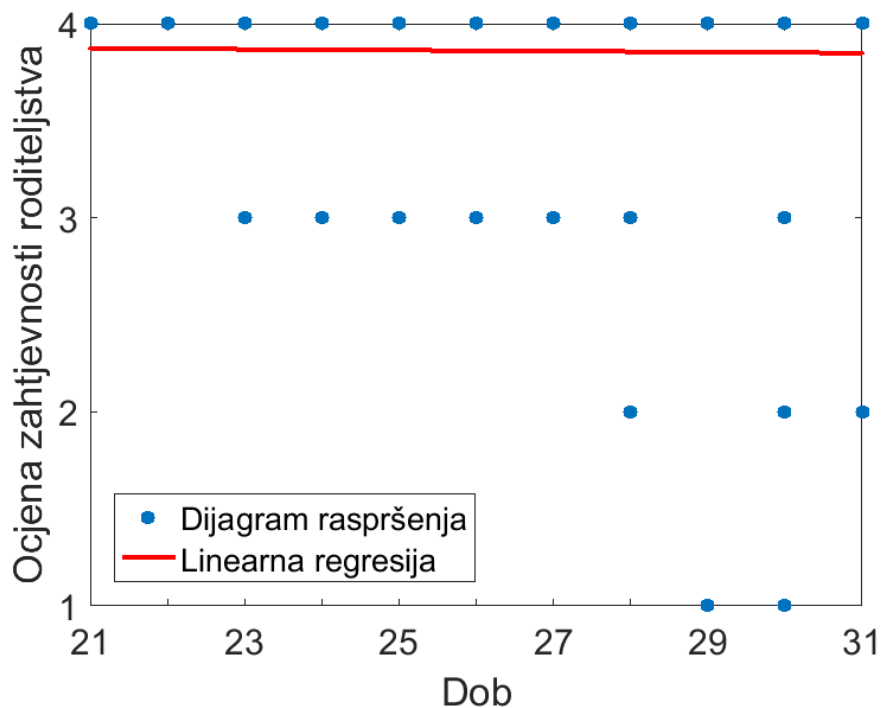
Slika 4.21. Prikaz odnosa dobi i broja roditeljskih stilova za mlađu dobnu skupinu

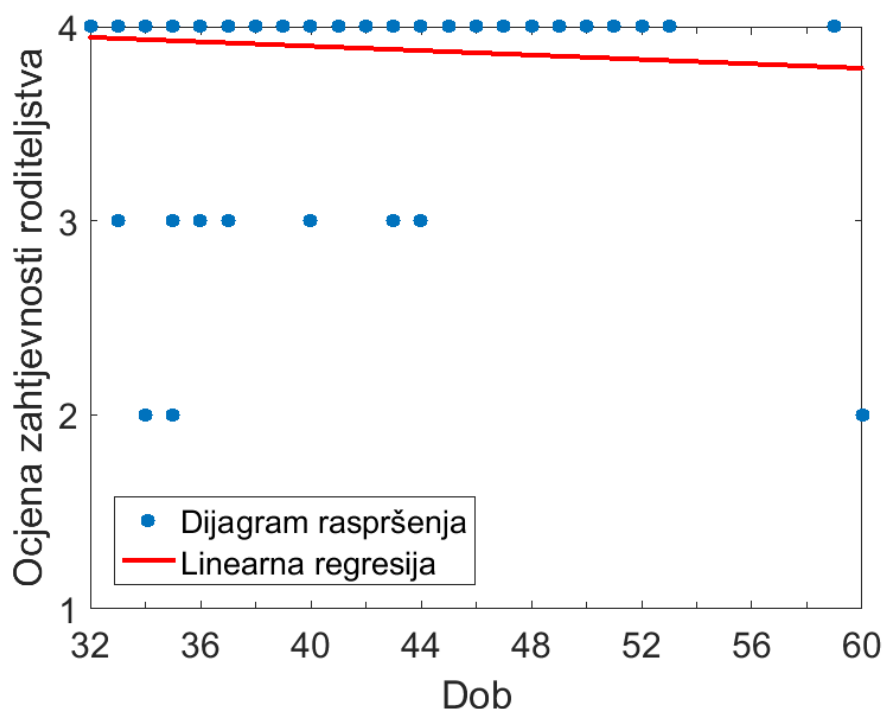
Slika 4.22. Prikaz odnosa dobi i broja roditeljskih stilova za stariju dobnu skupinu

Izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije R i testiranjem njegove statističke značajnosti pomoću t -testa dobiveni su rezultati koji ukazuju na to da korelacija između ocjene zahtjevnosti roditeljstva i dobi za mlađu dobnu skupinu (21 - 31 godina života) nije statistički značajna ($\alpha = 0.05$, $t = 0.193$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$), kao ni između ocjene zahtjevnosti roditeljstva i dobi za stariju dobnu skupinu (31 - 60 godina života) ($\alpha = 0.05$, $t = 1.3602$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$). Time se hipoteza H_0 prihvaća za obje dobne skupine. Korelacija je u mlađoj, a i u starijoj dobnoj skupini vrlo slaba i negativna (Slika 4.23, Slika 4.24). Za mlađu dobnu skupinu je nešto veća u odnosu na stariju dobnu skupinu (R je veći za oko 0.09). Samoocjena zahtjevnosti roditeljske uloge je u mlađoj dobnoj skupini podjednaka (pravac linearne regresije je gotovo paralelan s horizontalnom osi), dok pravac linearne regresije u starijoj dobnoj skupini lagano pada nakon 35. godine života. Mladi roditelji nailaze na mnoge izazove u svojoj novoj životnoj ulozi, ali to prihvaćaju s više entuzijazma (u obzir se uzima i životna dob, pomoć od drugih, više energije i interesa za nova iskustva), dok roditeljstvo u starijoj i poodmakloj dobi može za neke pojedince postati pomalo naporno, s obzirom na dob, obaveze, brige, unučad, vlastitu djecu i slično. Za određeni dio populacije uloga roditeljstva je iznimno naporna i teška, neovisno o dobi. Životne prilike stoga znatno utječu na percipiranje obitelji i ispunjavanje obaveza koje ta zahtjevna uloga nalaže.

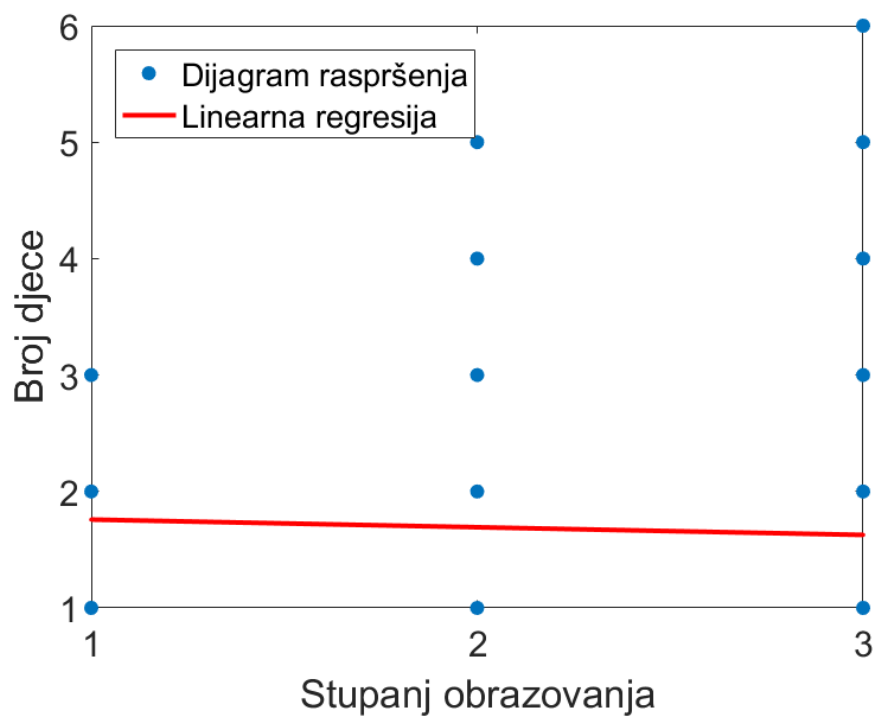

Slika 4.23. Prikaz odnosa dobi i ocjene zahtjevnosti roditeljske uloge za mlađu dobnu skupinu

Slika 4.24. Prikaz odnosa dobi i ocjene zahtjevnosti roditeljske uloge za stariju dobnu skupinu

U slučaju odnosa dobi i ocjene zahtjevnosti roditeljstva, obje su dobne skupine analizirane zajedno, te su rezultati prikazani na jednom grafu, dok su u preostalim slučajevima dvije dobne skupine (mlađa i starija) analizirane zasebno i dobiveni rezultati su prikazani na pojedinačnim grafovima. Izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije R i testiranjem njegove statističke značajnosti pomoću t -testa dobiveni su rezultati koji ukazuju na to da korelacija između broja djece i stupnja obrazovanja nije statistički značajna ($\alpha = 0.05$, $t = 0.8$, $t^* = 1.96$, $t < t^*$). Prema tome se hipoteza H_0 prihvaća. Korelacija je u ovom slučaju negativna i neznatna ($R = -0.042$). Linearnom regresijom u dijagramu raspršenja može se vidjeti kako broj djece u obitelji lagano opada s većim stupnjem obrazovanja (Slika 4.25).

Slika 4.25. Prikaz odnosa stupnja obrazovanja i broja djece

5. RASPRAVA

U dosadašnjim istraživanjima o stilovima roditeljstva korištene su slične metode ispitivanja kojima se dolazilo do određenih rezultata: anketnim ispitivanjem populacije i analizom statističkim testovima [33]. Kroz pitanja o ponašanju roditelja u svakodnevnim životnim situacijama i djetetovim reakcijama na iste, otkrivaju se odgojni stilovi koje su roditelji koristili u prevladavajućim neželjenim okolnostima. Većina ispitanika pokazuje autoritativnost, no postoje situacije u kojima reagiraju permisivno ili autoritarno. Dakle, među ispitanim populacijama ne postoji apsolutni roditeljski stil, osim što je autoritativni dominantan [33]. Neke studije su istovremeno ispitale i dječje stavove i na taj način se iskazala podudarnost u odgovorima roditelja i djece. Naime, neki roditelji se dobronamjerno ponekad ponesu strogo prema djeci kako bi ih time zaštitili i lakše ukazali na pogrešku, a djeca pri tome pokazuju nezadovoljstvo, tugu, čežnju za toplinom i nerazumijevanje [33]. Djeca otkrivaju kako su se osjećala sa svojom obitelji i vršnjacima. Značajan broj djece smatra da se ponašalo antisocijalno u situacijama kada su se osjećali napadnuto, povrijeđeno ili ismijavano od strane svojih vršnjaka ili članova obitelji. To implicira činjenicu da djeca samo reagiraju na situacije u okolini. U normalnim i zdravim situacijama izlažu društveno prihvatljivo ponašanje. Uglavnom su sposobni nositi se sa stresnim situacijama kod kuće, u školi i u zajednici [33].

Anketnim online upitnikom strukturiranim za roditelje, kako bi se istražili njihovi stavovi i informiranost o aktualnoj ulozi roditeljstva i odgojnih stilova, dobiveno je 367 relevantnih odgovora. Počevši od jednostavnih nezavisnih i kontrolnih varijabli, odnosno demografskih podataka o ispitanicima, uočena je bitna razlika u spolovima kod samog interesa za temu roditeljstva uopće. To se jasno vidi u rezultatima gdje prevladava ženski spol u odnosu na muški (Slika 4.1). Još od daleke prošlosti podijeljene su uloge majke i oca u obitelji - otac kao model hranitelja, a majka predodređena za kućanstvo i obiteljsku skrb [34]. Tijekom vremena odnosi u obitelji, uloge i obveze se bitno mijenjaju, no unatoč tome, majka ostaje čvrsti temelj kada se govori o brizi, nježnosti i odgoju djece. Danas je gotovo nemoguće definirati obitelj kao takvu jer se u društvu kreću različiti oblici zajednica koje funkcioniraju obiteljski. Dakle, osim obitelji u kojoj dijete živi sa svojim biološkim ocem i majkom, postoje posvojiteljske i udomiteljske obitelji, zatim obitelji u kojima je samo jedan biološki roditelj, novi brakovi, izvanbračne zajednice, istospolni brakovi i druge netradicionalne zajednice [35]. Sveukupno 11 % je različitih slučajeva od bračne zajednice. Razmišljajući o formiranju obitelji, treba spomenuti nisku stopu fertiliteta u

Hrvatskoj i čimbenike koji na to utječu - kulturološki, socijalni, ekonomski, dulje obrazovanje itd. [36]. Mladi ljudi se više baziraju na posao, daljnje obrazovanje i karijeru, te time ne pridaju previše pažnje planiranju obitelji. Takav stil života se danas predstavlja kao nešto sasvim prirodno i općeprihvaćeno. Postizanje uspjeha u karijeri se sve više smatra neophodnim za normalno funkcioniranje u društvu, a to se kosi s čovjekovom najbitnijom životnom ulogom - humanosti. Prema dobivenim rezultatima može se vidjeti da je broj ispitanika sa završenom VSS-om i SSS-om podjednak (Slika 4.3). Tako se zbog karijere i poslovnog uspjeha odgađa planiranje djece. Rađanje u kasnijoj dobi također predstavlja životni rizik za žene i stoga se vjerojatno većina odluči ne rađati više, s obzirom na to da je u pitanju zdravlje i vitalna ugroženost [37]. S druge strane, može se govoriti i o financijskim prilikama ili neprilikama kao još jednom od razloga. Kako bi dijete imalo sve što mu je potrebno za rast i razvoj, osim roditeljske pažnje, ljubavi i razumijevanja, briga za dijete zahtijeva i opskrbu materijalnim dobrima, za što je potreban novac. Roditelji često kalkuliraju svoje financijske i druge mogućnosti, te se na osnovu toga odlučuju hoće li imati djecu. Prema statistički dobivenim podacima nekog istraživanja u Hrvatskoj je 2018. najveći broj roditelja u rodilištima bilo u dobi od 30-34 godine (34.47 %) [38]. U dobivenim rezultatima dobna skupina od 25 - 35 godina ističe se kao dominantna i to potvrđuje neke od ranije navedenih čimbenika odgode planiranja obitelji u 21. stoljeću, a tako i ograničavanje na manji broj djece u obitelji. Vidljivo je da uglavnom prevladava jedno dijete u obitelji [38]. Također treba spomenuti da je podizanje obitelji u novijim vremenima sve zahtjevnije. Ljudima je potrebno puno više u materijalnom smislu, dok je sve manje onih koji teže nutarnjem bogatstvu. Takav način razmišljanja stvara pritisak i nelagodu jer je želja za novcem veća, a za to je potrebno više rada, što uzrokuje više umora, a time nedostatak sna i odmora. Veliki broj mladih želi napredovati i osigurati bolju budućnost, pa grade svoj akademski život koji traje relativno dugo, a uglavnom roditelji snose troškove studiranja i života generalno. Dobra organizacija obiteljskih uloga uvelike ovisi o poznavanju stilova roditeljstva. Kako bi se moglo razgovarati o problematici odgojnih stilova i utjecaja svakog pojedinog stila na djecu, potrebno je prvenstveno znati koliko stilova roditeljstva danas postoji. Očigledno je kako je više od 50 % ispitanika odgovorilo krivo na postavljeno pitanje o broju postojećih odgojnih stilova (Slika 4.6). S obzirom na rezultate poznavanja stilova roditeljstva populacije, gotovo jednaki postotak je onih ispitanika koji su znali odrediti karakteristike autoritarnog stila u anketi (Slika 4.7). Kod prepoznavanja stila iz zadane tvrdnje, većina ispitanika je uspješno odgovorilo kako se radi o indiferentnom odgoju (Slika 4.8). Rezultati pokazuju da su neki odgovori naprosto nasumično odabrani, s obzirom na polovičnu točnost u odgovaranju; primjerice ispitanik točno odgovori na pitanje vezano za prepoznavanje

roditeljskog stila, ali ne zna koliko stilova roditeljstva postoji. Nadalje, kako bi odnos roditelja i djece bio kvalitetan i zdrav, potrebno je uz određena ograničenja omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje i želje, te da uvijek ima pravo na razgovor (Slika 4.9). Shodno tome, kažnjavanje nije način ukazivanja na pogrešku, ako do nje dođe. S tim se većina ispitanika slaže (Slika 4.10). Djeca grade svoj identitet uz pomoć temeljne stanice života, a to je obitelj i okruženje u kojem se kreću. Ako se prema djetetu odnosi na ispravan način, s puno strpljenja i podrške, ono će se tako vjerojatno odnositi i prema drugima. S ovim stavom se slaže apsolutna većina populacije (Slika 4.11). Većinski dio populacije smatra da odgoj bitno utječe na kasniji razvoj djeteta i formiranje stavova. Nadalje, za adekvatan odgoj djece potrebno je puno rada, truda i uloženog vremena. Ta teza je potvrđena odgovorima ispitanika. Mnogi roditelji se ponekad nađu u situacijama koje ne mogu s lakoćom riješiti. Zbog djetetovih impulzivnih reakcija na određene probleme ponekad je jednostavno teško razlučiti je li potrebno više kontrole i nadzora, ili pak emocionalne topline. Odgojni stil koji je karakteriziran slabom kontrolom, a obogaćen toplinom i ljubavlju prema djetetu se naziva permisivan stil [7,10,39]. Takva djeca su obično sretna i dobro raspoložena, ali samo dok su drugi njima podređeni. Očekuju da će se im svi ugađati kao i njihovi roditelji i uvijek traže više od onog što već posjeduju [7,10,39]. Zbog ovih posljedica bitno je poznavati što i kako utječe na djetetovo ponašanje. Ukupno 57 % populacije iskazuje nesigurnost odgovarajući netočno na pitanje o permisivnom stilu (Slika 4.15) i time dokazuju većinsku neinformiranost o ovoj bitnoj stavci u ulozi roditeljstva. Nepobitna je činjenica da svaki roditelj voli svoje dijete na svoj način i žrtvuje onoliko koliko može i smatra da treba. Time potvrđuju da je vrlo zahtjevno biti u ulozi roditelja, ali je isto tako puno više lijepih i dragocjenih trenutaka provedenih zajedno s djecom i da se ta žrtva i trud u konačnici isplate. Dio vremena utrošenog na ulaganje dobrog odgoja uključuje i kontinuiranu edukaciju o odgojnim stilovima. Vremena i ljudi se mijenjaju, a kako napreduje medicina, tehnologija i znanost, tako je i čovječanstvo primorano prilagoditi se novonastalim situacijama. Red i disciplina u svim aspektima ljudskog postojanja moraju zauzeti svoje mjesto, a to se postiže kvalitetnim odgojem. To je opće poznato i u rezultatima ovog istraživanja i dokazano (Slika 4.17). Najbolji i najprihvatljiviji stil roditeljstva je autoritativni i on podrazumijeva kombinaciju emocionalne topline i čvrstog roditeljskog nadzora [7,10,39]. Takav odgojni stil predstavlja opis brižnih, pažljivih i emocionalno stabilnih roditelja koji se maksimalno trude da ostvare povjerljiv odnos sa svojim djetetom. Većina negativnih ishoda potječe iz neznanja i neupućenosti u ulogu roditeljstva i tako prevladava prisutnost drugih, neprimjerenih odgojnih stilova. Statistički je to i dokazano (50 % populacije, Slika 4.18). Roditelji u određenim situacijama

podvrgavaju djecu kazni; od blagog oblika podsjetnika do verbalnog ukora ili čak fizičkog nasilja [33].

U Republici Hrvatskoj ukupan broj pobačaja u 2018. godini je 7.064 (45.6 %), od čega je 813 onih koji nisu prijavljeni unatoč zakonskoj obvezi, no evidentirani su u Bazi hospitalizacija [40]. U pozadini abortusa često se susreću nesigurne mlade djevojke/žene koje nemaju podršku svojih obitelji, te se osjećaju napušteno i smatraju da nisu sposobne nositi se s trudnoćom i odgajanjem djeteta. Neke su čak savjetovane da je najbolja solucija abortirati i riješiti se muke i nadolazećih problema. Tako se odlučuju na ovaj drastičan postupak i u mnogim slučajevima to ostavlja teške psihološke posljedice na žene. Mnoge doživljavaju depresivne faze, faze pokajanja i žalovanja i više se ne mogu otvoriti ulozi majke zbog takve prošlosti [36]. Teško je očekivati pomoć od drugih, ako se ne dobiva od onih najbližih. Sve to upućuje na disfunkcionalne obiteljske odnose i velike propuste od samih početaka odgoja. Utjeha, pažnja, razumijevanje i nuđenje rješenja se kasnije ne pronalaze lako ukoliko nisu primjenjeni ranije u djetinjstvu. Roditelji se mogu zadesiti u životnoj krizi gdje ne vide izlaz i zbog svega toga se odlučuju na promjenu, tražeći utjehu u različitim porocima, poput alkohola, kockanja, konzumiranja droge, opijata i mnogih drugih ovisnosti ili se odluče na promjene životnih suputnika i slično. Misle da time zapravo pomažu sami sebi, a i svojoj obitelji. To sve negativno utječe na djecu koja taj primjer mogu početi slijediti i na koncu izrasti u takvu osobu.

Medicinske sestre/tehničari se svakodnevno susreću s roditeljima i djecom. Oni ne djeluju samo na pedijatrijskim odjelima, već i na svim drugim bolničkim radilištima, domovima zdravlja, ambulantama [41]. Patronažne službe i zdravstveni djelatnici u rodilištima su prvi koji sudjeluju u samim počecima roditeljstva i prvim izazovima koji s tom ulogom dolaze. Za to su potrebne vještine i sveobuhvatno znanje [41]. Djeca često ne surađuju ili jednostavno ne znaju objasniti i reći što se dogodilo, gdje osjećaju bol ili slično. Medicinska sestra uvijek uključuje roditelje, traži od njih informacije o djetetu, jer ga oni najbolje poznaju, a ujedno i obavještava roditelje o stanju djeteta [41]. Često je potrebno puno više kako bi se došlo do ključnih podataka i upravo zbog toga je potrebno posjedovati znanja o pravilnoj komunikaciji s roditeljima i djecom. Bez dobre suradnje se ne može previše napraviti za dobrobit djeteta. Zainteresiranost i briga roditelja daje na uvid i postojeći stil roditeljstva koji sestra prepoznaje u radu i prema tome intervenira. Odnos povjerenja je vrlo bitan za prikupljanje anamnestičkih podataka, planiranja zdravstvene njege i evaluiranja postignutog. Za to je bitno imati puno strpljenja, pristupačnosti i blagosti. Potrebno je znati prepoznati znakove nasilja i zanemarivanja nad djetetom [41]. Velika je prednost što sestra ima

pravo savjetovati roditelje ako smatra da je potrebno promijeniti neke stvari u odnosu s njihovim djetetom. Poželjno je da prilikom pomaganja i liječenja ujedno daje korisne smjernice i prenosi znanje na roditelje kako bi usavršili principe kvalitetnog odgoja. Poznavanje odgojnih stilova je ključna stavka u radu s roditeljima i djecom i može znatno pomoći pri procjeni zdravstvenog stanja djeteta, stoga se uvijek preporučuje kontinuirana edukacija, kako roditelja, tako i zdravstvenih djelatnika.

Nemoguće je ne spomenuti trenutnu situaciju koja se u svijetu odvija. Pandemija koronavirusom (COVID-19) u ovom trenutku broji 24.257.989 slučajeva zaraženih do sada. Ukupno je 827.246 smrtnih slučajeva. U RH je potvrđeno 8.888 zaraženih, od čega je 175 umrlih [42]. U drugim Europskim zemljama i u Americi situacija je mnogo ozbiljnija. Koronavirus je jedan od glavnih patogena koji cilja na respiratorni sustav čovjeka. Najčešći simptomi su kašalj, vrućica i umor, dok ostali simptomi uključuju stvaranje sputuma, proljev, hemoptizu, limfopeniju i dispneju, a simptomi se javljaju između 4 - 12 dana. Virus najviše pogađa stariju populaciju i nažalost liječenje nekih slučajeva nema kliničkog učinka [43]. Naime, puno čimbenika ovisi o pacijentovoj dobi, kao što je spomenuto, a i o statusu imunološkog sustava. Već su zabilježeni drastični postupci nasilja među ljudima zbog straha od zaraze, tjeskobe i anksioznosti radi nemogućnosti javnih okupljanja i povratka u normalnu sredinu. Djeca mnogo ispaštaju zbog toga. Hueyeva teorija sada stupa na snagu [22]. Roditelji u svojim domovima kontinuirano rade s djecom i o njihovoj predanosti tome ovisi kakve će djeca imati rezultate prilikom povratka u školske klupe. Posljedice ovakvih nesretnih događaja su ekonomske i gospodarske krize, povećana smrtnost, strah i nesigurnost. Mnogi ne rade, imaju minimalna primanja, djecu i starije o kojima brinu. Škole i fakulteti su zatvoreni. Sve to predstavlja veliki teret za populaciju i izaziva izuzetan stres. Stavlja se naglasak na zadatak zdravstvenih djelatnika koji diljem svijeta rade neumorno, boreći se protiv koronavirusa. Svakodnevno upozoravaju na pridržavanje zadanih mjera od strane kriznog stožera i javnozdravstvenih ustanova. Educiraju sve oko sebe o prevenciji i zdravlju, unatoč tome što su i sami izloženi više nego oni koje se educira da ostanu bezbrižno u svojim domovima. Treba se zapitati što će potencijalno prouzrokovati ovaj splet novih okolnosti, na koji način će utjecati na međuljudske odnose, djecu i mlade. Mnogi su već izgubili svoje voljene i radi se o generalno velikom gubitku u svim aspektima i s dugotrajnim posljedicama. Sustav obrazovanja funkcionira na jedan drugačiji način. Ljudi su primorani živjeti u ekstremnim uvjetima. Roditelji sada imaju priliku provoditi više vremena sa svojom djecom. Situacija bitno utječe na sve i u ovim trenucima potrebno je zaštititi svoje najbliže. Sada se temelji odgoja

odražavaju na novonastale događaje. Već je prethodno spomenuto kako okolinski stresori utječu na društvo, a pogotovo na roditeljstvo. Suočavajući se s problemima često dolazi do zanemarivanja djece, ljutnje, agresije i ponovno se rađa briga za materijalnim dobrima, uređivanjem karijere i vlastitim interesima, što potiskuje napor koji se treba ulagati u odnos s djetetom. Mnogi odustaju od formiranja obitelji, odlučuju se na drastične životne promjene, raskidaju brakove, ne razmišljajući kako će to utjecati na djecu [35]. Vrlo je bitno u ovoj situaciji biti svjestan vlastitog odnosa prema bližnjima, a to podrazumijeva njegovanje obiteljskih odnosa.

Psihologinja Gordana Buljan Flander, ravnateljica Poliklinike za zaštitu djece i mladih grada Zagreba kroz jedan je intervju dala svoje stručno mišljenje o cjelokupnom trenutnom stanju [44]. Ona, naime, tvrdi kako teške životne situacije imaju dva ishoda; više povezuju ljude ili ih udaljavaju. O kakvoj god odluci se radilo, roditelji naprosto moraju biti svjesni da je već dokazano u prijašnjim istraživanjima kako loši obiteljski odnosi uvijek ostavljaju tragove na djeci i ako na koncu dođe do razvoda, za dijete je najštetniji roditeljski sukob. Klinička praksa jasno pokazuje da za djecu nije toliko štetna sama roditeljska separacija, već upravo roditeljski sukob. Ono što je najvažnije naglasiti jest činjenica da ne postoji određena dob djeteta koja bi mogla zaštititi dijete od štetnog utjecaja sukoba. Također se često javlja i takozvana emocionalna roditeljska manipulacija, koja je vrlo opasna, tvrdi psihologinja Buljan Flander [44]. Kod neke djece se i na gotovo nezatni pritisak javlja snažna emocionalna reakcija prilikom koje se priklone jednom roditelju. Rastavljeni roditelji znaju često iskorištavati takve situacije i iz toga se nažalost razvija emocionalna manipulacija, a vrlo često i emocionalno zlostavljanje. Prava djeteta su iznad prava roditelja i odraslih [44].

Općenito mlađe generacije, a sve više i stariji ljudi provode mnogo vremena na internetu. Jedna od najpoznatijih društvenih mreža u 21. stoljeću je "Facebook" aplikacija. Primarno se koristi za komunikaciju među ljudima, ali dokazano je da predstavlja distrakciju u učenju, a i mnogim drugim obavezama [45]. U nekom istraživanju statistički je dokazano da studenti koji imaju autoritativne roditelje pokazuju i bolji uspjeh u školi. Suprotno tome, određeni broj studenata koji su naveli da žive u okruženju gdje vlada dopuštajući (permisivan) roditeljski stil imaju visok rizik od niskog akademskog uspjeha [45]. Podučavanje djece da odgode trenutnu nagradu kako bi se postigao dugoročni cilj vrlo je važna vještina koju je potrebno socijalizirati u ranom životu, jer to je put ka boljim akademskim ishodima. "Facebook" ima izravan učinak na školske i akademske rezultate i roditelji bi posebno trebali biti svjesni toga. Prekomjerno provođenje vremena na internetu dovodi do umora i poremećaja kompletnog biološkog,

psihološkog i socijalnog razvoja. Pristup različitim sadržajima može stvoriti rizik od pobuđivanja nutarnjih poriva za agresijom, nasiljem, pa i delinkvencijom [46]. Kako bi djeca izrasla u zdrave, zadovoljne i sigurne osobe nužno je da im obitelj taj osjećaj pruži. Roditelji će najlakše utjecati na ponašanje djeteta ako odmah u startu počnu primjenjivati odgovarajuće principe poželjnog roditeljskog stila (autoritativni stil) [46].

Uvid u stvarnost stilova roditeljstva koje ispitanici koriste u svakodnevnom životu mogu doprinijeti poboljšanju stanja postojećih programa koji se već provode kako bi se pomoglo roditeljima da postanu bolje majke i očevi u odnosu na neke emocionalne i psihološke potrebe djece [21,22]. Akademskim stručnjacima ovakva istraživanja nude bogate mogućnosti za srodna i relevantna istraživanja koja se mogu provoditi u budućnosti.

6. ZAKLJUČAK

Obitelj je prva i temeljna škola života. Ukupno znanje, navike, potrebe, mišljenja, ekonomske, socijalne, kulturne i moralne vrijednosti dobivamo isprva u obitelji. Kasnija postignuća i stil života biramo isključivo vlastitim odlukama, no oni proizlaze iz cjelokupne formacije onoga u čemu smo odrasli. Neizmjerljivo je bitno graditi dobre međuljudske odnose sa svojim bližnjima, ponajprije s roditeljima, jer oni su ti koji nam te temelje pružaju. Objašnjeni stilovi roditeljstva daju precizan prikaz prednosti i nedostataka u odnosu roditelj - dijete. Te podatke je potrebno procesuirati i primjenjivati kako bi se uočile pozitivne promjene.

Svrha ovog istraživanja je bila ispitati znanje i stavove roditelja o odgojnim stilovima i njihov utjecaj na razvoj djeteta. Prema dobivenim rezultatima dokazano je da je najzastupljeniji autoritativni stil roditeljstva, što je u konačnici poželjno. Takvim odgojnim stilom se osigurava kvalitetna interakcija i u teškim situacijama, te roditelj dobiva djetetovu poslušnost onda kada je potrebna. Autoritativni stil omogućava djeci samouvjerenost, slobodu u izražavanju stavova, kreativnosti i spontanosti.

Govoreći o stručnoj spremi i povezanosti stupnja obrazovanja s informiranošću o stilovima roditeljstva i principima pojedinih stilova, postoji razlika u odnosu na zainteresiranost, jer možemo pretpostaviti da je generalno broj SSS-e iznimno veći u odnosu na VSS-u. Rezultati pokazuju podjednak broj ispitanika u VSS-i i SSS-i, iako u realnim uvjetima imamo veći broj SSS-e i stoga možemo zaključiti da je ova vrsta ankete izazvala veću zainteresiranost kod ispitanika VSS-e. Iz detaljnije analize proizlazi da ne postoji statistički značajna razlika u točnosti odgovora više/visoke i srednje stručne spreme, te da ona ovisi o samom pojedincu i njegovoj informiranosti o stilovima roditeljstva.

Ono što se može primijetiti i naglasiti jest činjenica da je informiranost o temi odgojnih stilova prisutna, ali i dalje nedovoljna, a to jasno vidimo u rezultatima istraživanja. Dakle, roditelji smatraju da su primjerice emocionalna podrška, ljubav, toplina i strpljenje uz čvrsti nadzor i kontrolu ispravni, ali na koncu 50 % populacije odgovora kako je najadekvatniji jedan od tri nepoželjna odgojna stila (autoritarni, indiferentni ili permisivni). Ovo istraživanje roditeljima može biti putokaz o tome koji odgojni stil je bolje koristiti kako bi njihova djeca postala bolji pojedinci. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao osnova za formuliranje programa ili politike proširenja koja može pomoći roditeljima u širem obrazovanju za učinkovito i odgovorno

roditeljstvo, te na isti način poboljšati dobrobit ljudi i djece. Na ovom području bi se trebalo učestalije raditi, proučavati, analizirati i poticati na osvješćivanje i ulaganje u adekvatan odnos roditelja i djeteta, jer bi uvelike pomoglo u razumijevanju osmišljavanja stilova roditeljstva, a i zasigurno bi se smanjio broj roditelja koji smatraju da je besmisleno kreirati nešto poput toga. Velika se odgovornost i zalaganje očekuju od zdravstvenih djelatnika, a posebno medicinskih sestara/tehničara koji najviše vremena u radu provode s ljudima i time imaju i veliki utjecaj na svakog pojedinca. Sestra u ulozi zagovornice, odvjetnice, savjetnice, učiteljice i člana istraživačkog tima je educirana i predodređena za prenošenje znanja koje posjeduje u svrhu kvalitete odgoja života djece i odraslih. Potrebno je znati jedno; ako zanemarimo djecu danas, sutra ćemo se morati suočavati s problemima odraslih!

7. LITERATURA

1. Pećnik N, Starc B. Suvremeno roditeljstvo. U: Pećnik N, Starc B. Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece. Zagreb: UNICEF; 2010. str. 11.
2. Deglin M. Stilovi roditeljstva i njihov utjecaj na razvoj djeteta [završni rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet; 2016.
3. Brown B. Wholehearted parenting. U: Jessica Sandler. Daring greatly. New York: GOTHAM BOOKS; 2012. str. 217.
4. Božić V, Malinar H. Razvoj speleološke opreme i tehnike [Online]. 2013. Dostupno na: <https://www.hps.hr/files/data/151/Razvoj%20speleolo%C5%A1ke%20opreme%20i%20tehnik.pdf> (13. 04. 2020.)
5. Ćurić I. Odgoj nekada i sada [završni rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet; 2018.
6. Brezić I. Odgoj mladeži u antičkoj Sparti [završni rad]. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; 2015.
7. Čirko R. Partnerstvo odgojitelja i roditelja u odgoju i poticanju dječjeg razvoja [završni rad]. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti; 2015.
8. Tomić L. Usporedba intencionalnih i funkcionalnih sredina u odgoju djece [završni rad] Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; 2018.
9. Petrić H. Europska sveučilišta u srednjem vijeku [Online]. 2008. Dostupno na: http://povijest.net/2018/#Europska_sveucilista_u_srednjem_vijeku (23. 07. 2020.)
10. Furdić K. Povezanost roditeljskog stila odgajanja sa školskim uspjehom učenika [Diplomski rad]. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti; 2019.
11. Baumrid D. Effects of authoritative parental control on child behavior. Society for research in child development. 1966;37(4):887-90.
12. Babić M. Autoritativni roditelji [Online]. 2018. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/o2/zivot/roditelji-i-djeca/autoritativni-roditelji> (23. 07. 2020.)
13. Miliša Z. Odgoj [Online]. 2016. Dostupno na: <https://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/m-o/zlatko-milisa/24849-z-milisa-poveznice-i-razlike-autoritarnih-politicara-i-roditelja.html> (23. 07. 2020.)
14. Grabar I. Stilovi odgoja [Online]. 2013. Dostupno na:

- <https://www.prakticanzivot.com/stilovi-odgoja-5748> (23. 07. 2020.)
15. Čičin N, Horvat S. Sretno dijete [Online]. 2016. Dostupno na:
<http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/jeste-li-dobar-roditelj-provjerite-sami/> (23. 07. 2020.)
  16. Krmpotić M. Motorički razvoj dječepredškolske dobi [završni rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet; 2015.
  17. Zahedani Z. Z, Rezafe R, Yazdani Z, Bagheri S. Nabeiei P. The influence of parenting style on academic achievement and career path. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*. 2016;4(3):130-134.
  18. Maleš D. Konvencija o pravima djeteta [Online]. 2001. Dostupno na:
https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (13. 04. 2020.)
  19. Andrassy J, Bakotić B, Seršić M, Vukas B. Međunarodno pravo 1. Međunarodna zaštita čovjeka. Zagreb: Školska knjiga; 2010. str. 399.
  20. Maleš D, Stričević I. Najljepše je biti dijete. Zagreb: Školska knjiga; 1995. str. 1-38.
  21. Prelec E, Izvještaj s tečaja trajne edukacije društva medicinskih sestara dječjih vrtića – modeli prevencije u odgojno obrazovnoj praksi. [Online]. 2019. Dostupno na:
<https://hums.hr/tecaj-trajne-edukacije-drustva-medicinskih-sestara-djecjih-vrtica-2/> (14. 04. 2020.)
  22. Sticht TG. Getting it right from the start: The case for early parenthood education. *NAMTA Journal*. 2011;35(3):35-39.
  23. Alarcón C. Parent education in the home. *NAMTA Journal*. 2017;42(2):155-167.
  24. Ziemka M. The good of the child: Common goal of parents and teachers [Online]. 1977. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED142330.pdf> (14. 04. 2020.)
  25. Kruger WS. Education for Parenthood and the School [Online]. 1972. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED084022.pdf> (14. 04. 2020.)
  26. Arnold, DS, O’Leary SG, Wolfe LS, Acker MM. The parenting scale: A measure of dysfunctional parenting in discipline situations. *Psychological Assessment*. 1993;5(2): 137–144.
  27. Cox B. Changes in the parenting perceptions of incarcerated mothers who participate in parenting class [Doktorska disertacija]. Texas: Texas State University; 2009.
  28. Skinner E, Johnson S, Snyder T. Six Dimensions of Parenting: A Motivational Model, *Parenting*. 2005;5(2):175-235.

29. Baumrind D. Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*. 1967;75(1):43-88.
30. Abramson LY, Seligman, MEP, Teasdale JD. Learned helplessness in humans. *Journal of Abnormal Psychology*. 1978;87:49-74.
31. Connell JP, Wellborn JG. Competence, autonomy and relatedness: A motivational analysis of self-system processes. 1991;23:43-47.
Simpozij Self processes in development Chicago: University of Chicago Press
32. Winter SM. The early childhood inclusion model: A program for all children. *Journal of cross-cultural Psychology*. 1999;30(6):742-761.
33. Guarin J, Parenting styles, children's perceived relationship with parents, and their social adjustment. [Online]. 2013. Dostupno na:
https://pdfs.semanticscholar.org/1a4d/bb2ea7af8b54720106f6bc1c5d58779ea8cf.pdf?_ga=2.24921208.370773372.1586802790-1684271301.1570962571 (14. 04. 2020.)
34. Lewis J. Sustavi socijalnog blagostanja i odnosi spolova [Online]. 1994. Dostupno na:
<http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/587/576> (10. 01. 2020.)
35. Maleš D. Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*. 2012;18(67):13-15.
36. Čipin I, Međimurec P. Fertilitet i obiteljska politika u Hrvatskoj [Online]. 2017. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/192425> (11. 01. 2020.)
37. Zorić J. Zdravstvena skrb visokorizične trudnoće [završni rad]. Varaždin: Sveučilište sjever; 2017.
38. Rodin U, Draušnik Ž, Cerovečki I, Jezdić D. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2018. godine [Online]. 2019. Dostupno na:
https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Porodi_2018.pdf (11. 01. 2020.)
39. Rezai Niarki F, Rahimi H. The impact of authoritative, permissive and authoritarian behavior of parents on self-concept, psychological health and life quality. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2013;2(1):78-85.
40. Draušnik Ž, Rodin U. Pobačaji u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2018. godine [Online]. 2019. Dostupno na:
https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Bilten_POBACAJI_2018.pdf (14. 04. 2020.)
41. Matanović S. Odgojni stilovi roditelja [Završni rad]. Bjelovar: Veleučilište u Bjelovaru; 2016.

42. Copyright World Health Organization (WHO) [Online]. 2020. Dostupno na: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (28. 08. 2020.)
43. Rothan HA, Byrareddy SN. The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity*. 2020;109;102433 (4 str.).
44. Grgić M. Tportal (Datum objavljivanja: 17. svibanj 2020). Psihologinja upozorava [Online]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/lifestyle/clanak/trecina-razvoda-je-visoko-konfliktna-a-gordana-buljan-flander-nam-je-otkrila-koje-je-pitanje-djeci-razvedenih-roditelja-najteze-na-svijetu-20200517> (28. svibanj 2020.)
45. Cepe M. The effect od Facebook use, self-discipline and parenting styles on the academic achievement of high school and university students [Magistarski rad]. Christchurch: University of Cantebury; 2014.
46. Žuvela I, Vučković Matić M, Sindik J. Devijantno ponašanje maloljetnika i uloga u obitelji. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*. 2016;12(47):19-23.

Za obradu podataka u radu korišteni su programi:

1. Preacher KJ. Calculation for the Chi-Square test: An interactive calculation tool for Chi-Square tests of goodness of fit and independence [Online program]. 2001. Dostupno na: <http://quantpsy.org>. (10. 06. 2020.)
2. Microsoft Office Excel 2010 [Računalni program]. Washington: Microsoft Corp.; 2010.
3. Higham DJ, Higham NJ. MATLAB guide. Vol. 150. Siam; 2016.
4. VassarStats Chi-Square [Online program]. Lowry R, VassarStats: Website for Statistical Computation. Chi-Square, Cramer's V, and Lambda for a Rows bx Columns Contingency Table. Dostupno na: <http://vassarstats.net/newcs.html> (16. 08. 2020.)

8. OZNAKE I KRATICE

α – razina značajnosti (eng. significance level)

COUNTIF – funkcija u programu Excel za prebrojavanje vrijednosti zadanog kriterija (Raspon; Kriterij)

df – stupnjevi slobode (eng. degrees of freedom)

HACCP – kontrola kritičkih kontrolnih točki (eng. Hazard Analysis Critical Control Point)

HGK – Hrvatska gospodarska komora

HKMS – Hrvatska komora medicinskih sestara

HUMS – Hrvatska udruga medicinskih sestara

H_0 – nul – hipoteza ili nulta hipoteza

H_1 – alternativna ili afirmacijska hipoteza

MATLAB – programski jezik za numeričko i matrično računanje (eng. Matrix laboratory)

N – veličina uzorka ili poduzorka

p – vjerojatnost (eng. probability)

R – Pearsonov koeficijent korelacije

RH – Republika Hrvatska

SSS – srednja stručna sprema

t – vrijednost t – parametra u t – testu

t_{kr} – kritična t – vrijednost

t -test – Studentov test

UN – Ujedinjeni narodi (eng. United Nations)

V – Cramerov koeficijent korelacije

VSS – viša/visoka stručna sprema

χ^2 -test – Hi-kvadrat test

χ^2 – vrijednost Hi-kvadrat testa

χ^2_{kr} – kritična Hi-kvadrat vrijednost

χ^2_{Yates} – vrijednost Hi-kvadrata s Yatesovom korekcijom

x – nezavisna varijabla u linearnoj regresiji

y – zavisna varijabla u linearnoj regresiji

9. SAŽETAK

Roditeljstvo predstavlja jednu od najzahtjevnijih uloga čovječanstva. U procesu odrastanja roditelji i djeca se suočavaju s mnogobrojnim izazovima i za neke je potrebna izuzetna snalažljivost i posjedovanje određenih vještina. Potreba za edukacijom i pomoći je sve veća, pogotovo u 21. stoljeću kada se teško nositi s promjenama u društvu. Utjecaj medija, okoline, stresa i mnogi drugi čimbenici ostavljaju svoj utisak u međuljudskim odnosima. Stoga su se kao primarna intervencija za pomoć roditeljima u odgajanju djece formirala četiri odgojna stila: autoritativni, autoritarni, permisivan i indiferentan roditeljski stil. Proučavanje odgojnih stilova služi kao podsjetnik i motivacija za usavršavanje odnosa roditelj – dijete. Svaki pojedini stil ima svoje karakteristike i vrlo je jednostavno prepoznati vlastite životne navike u njima. Cilj provedbe ovog istraživanja je utvrditi postojeća znanja i stavove populacije o odgojnim stilovima i samoj ulozi roditelja. Nadalje, koreliranjem određenih varijabli dokazati postoje li sličnosti i razlike među populacijom u dobivenim rezultatima, npr. ima li značajnu važnost stupanj obrazovanja, dobna skupina ili bračno stanje ispitanika u poznavanju stilova i njihovom primjenom u stvarnom životu. Žele se ispitati stavovi, mišljenja i današnji trendovi o ovoj bitnoj temi. U konačnici svrha istraživanja je svakako ukazati za važnost ulaganja u roditeljstvo i potencirati konzumiranje autoritativnog stila koji se pokazao kao najbolji i najprihvaćeniji u obitelji i zajednici. Istraživanje je provedeno putem online anketnog upitnika u kojem je sudjelovalo ukupno 370 ispitanika. Anketa je dijeljena na društvenim mrežama (Facebook, Messenger, WhatsApp i E-mail), te su podaci obrađeni statističkim testovima (hi-kvadrat, *t*-test, korelacija i regresija) u programu Excel i Matlab. Rezultati pokazuju da većina ispitanice populacije koristi upravo autoritativni stil u obiteljskim odnosima, međutim javljaju se i pojedinci koji smatraju jedan od preostala tri odgojna stila boljim. Računskom obradom podataka ne dobivaju se statistički značajne razlike u informiranosti o stilovima među SSS-om i VSS-om, kao ni u mlađim i starijim dobnim skupinama ili bračnom statusu pojedinaca. Ono što je ključno jest činjenica da u društvu nedostaje interesa i djelovanja u ovom području. Kao što se potiče roditelje, tako se traži i od nadležnih tijela da omogućе dostupnost sadržaja obiteljske tematike (knjige, letci u školama i javnozdravstvenim ustanovama, različiti priručnici prilagođeni za roditelje i dr.) i time potaknu javnost na razmišljanje i sudjelovanje u edukacijskim programima za napredak i poboljšanje roditeljstva.

Ključne riječi: roditeljstvo, obitelj, dijete, stilovi roditeljstva, odgoj

10. SUMMARY

Parenting represents one of humanity's most challenging roles. In the process of growing up, parents and children face many challenges and some require exceptional resourcefulness and attendance at certain skills. The need for education and help is increasing, and they are being affected in the 21st century when it is difficult to cope with changes in society. The impact of media, environment, stress and many other factors leave an impression in interpersonal relationships. Therefore, we distinguish four style responses as the primary intervention to help parents raise their children: authoritative, authoritarian, permissive and indifferent parenting style. Studying upbringing styles serves as a reminder and motivator for using parent - child relationships. Each style has its own characteristics and it is very easy to identify your own life habits in them. The aim of this research is to determine the existing knowledge and attitudes of the population about parenting styles and role. Furthermore, by correlating certain variables it can be proved whether there are similarities and differences among the population in the results obtained, e.g. whether the level of education, age group or marital status of the respondents in the knowledge of styles and their application in real life is of significant importance. It is desirable to examine the views, opinions and current trends on this important topic. Ultimately, the goal certainly highlighted the importance of investing in parenting and the potential to consume an authoritative style, which is demonstrated as the best and most accepted in families and community. The survey was carried out by means of an online questionnaire in which a total of 370 respondents participated. The questionnaire was distributed via social networks (Facebook, Messenger, WhatsApp and E-mail) and the data were processed by statistical tests (chi-square, *t*-test, correlation and regression) in Excel and Matlab. The results have shown that the majority of the surveyed population would use the authoritative style in family relationships, but the minority would choose all the three remaining educational styles. By computational data processing it is proven that there are no significant differences in style awareness information between respondents with high school education and the ones with university degree, as well as between younger and older age groups, or between respondents in marital status and other respondents. What is crucial is the lack of interest and action of the society in this area. It is extremely important to encourage both parents and competent authorities to provide more materials associated with family relations (books, leaflets in schools and public health institutions, various manuals adapted for parents etc.), in this way encouraging the general public to participate in educational programs for advancing and improving parenting.

Keywords: parenthood, family, child, parenting styles, upbringing

11. PRILOZI

Prilog 1. Online anketni upitnik o stilovima roditeljstva

Anketa je namijenjena isključivo roditeljima i u potpunosti je anonimna. Prikupljeni podaci iskoristit će se u svrhu završnog rada. Unaprijed se zahvaljujem svim ispitanicima!

1. Spol
  - a) M
  - b) Ž

2. Dob (upisati broj godina)
_____

3. Obrazovanje
  - a) Nekvalificirana osoba
  - b) Niža stručna sprema
  - c) Srednja stručna sprema
  - d) Visoka/viša stručna sprema

4. Bračni status:
  - a) Bračna zajednica
  - b) Izvanbračna zajednica
  - c) Razveden/a
  - d) Udovac/ica

5. Koliko imate djece? (upisati brojčano)
_____

6. Razlikujemo nekoliko stilova roditeljstva:
  - a) 2
  - b) 3

- c) 4
- d) 5

7. Autoritarni stil roditeljstva podrazumijeva:

- a) strogi nadzor i kontrolu nad djetetom, pri čemu se ne pruža dovoljno topline i podrške
- b) emocionalnu toplinu i slabu kontrolu nad djetetom
- c) slabu kontrolu uz emocionalnu hladnoću
- d) čvrstu roditeljsku kontrolu i emocionalnu podršku

8. Zanemarivanje djeteta i slaba kontrola opisuju:

- a) Autoritarni stil roditeljstva
- b) Autoritativni stil roditeljstva
- c) Permisivan stil roditeljstva
- d) Indiferentan stil roditeljstva

9. Dopuštate li svome djetetu da samo donosi bitne odluke?

- a) Apsolutno, dijete smije činiti sve što poželi
- b) Ne, samo roditelj može odlučivati o svemu
- c) Djetetovo mišljenje i želje se uvažavaju, a odluka se donosi u dogovoru s roditeljima
- d) Svejedno mi je, ionako nemam vremena za razgovore

10. Je li nužno kažnjavati djecu kako bi im se ukazalo na pogrešku?

- a) Slažem se s navedenom tvrdnjom
- b) Ne, potrebno je isključivo razgovorom ukazati na pogrešku
- c) Djecu treba podržavati što god napravili
- d) Ne miješam se u život svog djeteta

11. Mislite li da su emocionalna podrška i pružanje ljubavi potrebni djetetu za izgradnju vlastitog identiteta?

- a) Da, to su ključni čimbenici za izgradnju kvalitetne osobe
- b) Ne, bitan je samo autoritet
- c) To je jedino bitno
- d) Ne ostvarujem intiman odnos s djetetom

12. Koliko vremena provodite sa svojom djecom?
- a) Za vrijeme obroka ili ako radi nešto vezano za školu
  - b) Trudim se provesti što više vremena s djecom
  - c) Ne provodimo puno vremena zajedno, ionako nemam vremena za sebe
  - d) Stalno smo zajedno, često izostajem s posla kako bi radili što djeca žele
13. Emocionalna toplina uz slabi nadzor nad djecom može pobuditi impulzivnost i agresiju kod djece?
- a) Da
  - b) Ne
  - c) Ne znam
14. Mislite li da način na koji odgajate svoju djecu utječe na njihove stavove i odnos prema drugima?
- a) Ne slažem se s tvrdnjom
  - b) Nisam siguran/sigurna
  - c) Da, dijete uči temeljne obrasce odgoja u obitelji
15. U permisivnom stilu odgoja ljubavi i topline prema djetetu ne nedostaje, dok je kontrola slaba. Ova tvrdnja je:
- a) Točna
  - b) Netočna
  - c) Ne znam odgovor
16. Biste li zaključili da je uloga roditelja zahtjevna?
- a) Da, ponekad je teško, ali puno je više lijepih trenutaka
  - b) Dosadno je i naporno, nemam vremena za sebe
  - c) Nije mi teško odreći se svega kako bi dijete imalo sve što ga čini sretnim
  - d) Da, jer je najbitnije ostvariti odnos podređenosti/nadređenosti u obitelji
17. Je li potrebna kontinuirana edukacija o ulozi roditelja i učinku svakog pojedinog odgojnog stila?
- a) Da, uvijek je potrebno ulagati u roditeljstvo

- b) Smatram da znam dovoljno o svojoj ulozi roditelja
- c) Mislím da je bespotrebno izmišljati odgojne stilove

18. Najbolji i najprihvatljiviji stil roditeljstva je:

- a) Autoritarni
- b) Autoritativni
- c) Permisivan
- d) Indiferentan

Prilog 2. Opis kodiranja kodiranih varijabli

Varijable kojima su dodijeljeni brojevni kodovi su kategorijske nominalne, ordinalne varijable i ljestvice Likertovog tipa. Kategorijska nominalna varijabla je spol ispitanika (M, Ž). Kategorijske ordinalne varijable su bračni status i stupanj obrazovanja ispitanika.

Kod varijable stupanj obrazovanja ispitanici s nižom stručnom spremom i nekvalificirani su isključeni iz analize jer je ukupan broj takvih ispitanika u konačnici bio premalen, stoga je analizirana razlika samo između srednje stručne spreme i više/visoke stručne spreme. Točnije, rezultati pokazuju da je od ukupno 367 ispitanika samo 7 s nižom stručnom spremom (2 %) i 3 nekvalificirana (1 %), dok ih je 181 (49 %) sa srednjom stručnom spremom i 176 (48 %) s višom/visokom stručnom spremom.

Varijabla bračni status je u pravilu nominalna varijabla, ali je ovdje shvaćena kao ordinalna u kontekstu stupnja pogodnosti njezinih pripadajućih kategorija za uspješan odgoj djeteta; tako je ta varijabla kodiranjem stekla status Likertove ljestvice, pri čemu bračni status dobiva najveću ocjenu 4, potom slijedi izvanbračna zajednica u kojoj dijete odrasta s oba roditelja (ocjena 3), zatim udovac/udovica gdje dijete odgaja samohrani roditelj (ocjena 2), te rastavljen/a gdje su roditelji formalno rastavljeni i često se sukobljavaju ili imaju vrlo slabu do gotovo nikakvu komunikaciju (ocjena 1).

Varijabla samoocjena najprihvatljivijeg roditeljskog stila je također nominalna varijabla jer se od ispitanika traži da izaberu jedan od ponuđenih odgovora kako bi identificirali najbolji roditeljski stil prema vlastitoj ocjeni. Ovdje je, naime, shvaćena kao ordinalna varijabla u kontekstu stupnja pogodnosti njezinih kategorija za uspješan odgoj djeteta; tako je ta varijabla kodiranjem stekla status Likertove ljestvice, pri čemu se autoritativni roditeljski stil smatrao najboljim i najprihvatljivijim (ocjena 4), manje poželjan autoritarni stil (ocjena 3), prilično nepogodan permisivan stil (ocjena 2) i vrlo nepogodan indiferentan stil (ocjena 1).

Sve ostale kodirane varijable su ljestvice Likertovog tipa, koje uključuju samoocjenu i zadovoljstvo ispitanika u pojedinim anketnim pitanjima. Brojeve vrijednosti su se kretale od 1-5, u nekim slučajevima primjerice 1-3 ili 1-4, pri čemu je veća vrijednost značila pozitivniji stav i točniji odgovor, izuzev varijable spol, koja je neovisna o brojevnoj vrijednosti koja ju obilježava. U anketnom upitniku postoje i metričke diskretne varijable (npr. dob ili broj djece u obitelji), koje same po sebi već imaju pripadnu brojčanu vrijednost, te zbog toga nisu bile kodirane.

U tablici ispod se nalaze primjeri kodiranih varijabli s njihovom originalnom i novom brojevnom vrijednošću. Originalne vrijednosti varijabli su vidljive u anketnom upitniku. To su, naime, riječima ponuđeni odgovori koje su ispitanici mogli odabrati. Njihove brojčane vrijednosti, odnosno brojevni kodovi se nalaze u trećem stupcu tablice i oni omogućuju prebrojavanje frekvencija za kategorije varijabli i jednostavniju provedbu statističke analize.

Tablica 11.1. Kodiranje varijabli

Varijabla	Originalna vrijednost	Brojčana vrijednost
Spol	M - muški	2
	Ž - ženski	1
Bračni status	Bračna zajednica	4
	Izvanbračna zajednica	3
	Rastavljen/a	2
	Udovac/ica	1
Stupanj obrazovanja	Viša/visoka stručna sprema	2
	Srednja stručna sprema	1
Samoocjena autoritarnog roditeljskog stila	Čvrsta roditeljska kontrola i emocionalnu podršku	4
	Emocionalnu toplinu i slabu kontrolu nad djetetom	3
	Strogi nadzor i kontrolu nad djetetom, pri čemu se ne pruža dovoljno topline i podrške	2
	Slabu kontrolu uz emocionalnu hladnoću	1
	Djetetovo mišljenje i želje se uvažavaju, a odluka se donosi u dogovoru s roditeljima	4

Samoocjena o donošenju odluka	Ne, samo roditelj može odlučivati o svemu	3
	Apsolutno, dijete smije činiti sve što poželi	2
	Svejedno mi je, ionako nemam vremena za razgovore	1
Samoocjena kažnjavanja djece	Ne, potrebno je isključivo razgovorom ukazati na pogrešku	4
	Djecu treba podržavati što god napravili	3
	Slažem se s navedenom tvrdnjom	2
	Ne miješam se u život svog djeteta	1
Samoocjena pružanja emocionalne podrške za izgradnju djetetova identiteta	Da, to su ključni čimbenici za izgradnju kvalitetne osobe	4
	To je jedino bitno	3
	Ne, bitan je samo autoritet	2
	Ne ostvarujem intiman odnos s djetetom	1
Samoocjena vremena provedenog s djecom	Trudim se provesti što više vremena s djecom	4
	Za vrijeme obroka ili ako radi nešto vezano za školu	3
	Stalno smo zajedno, često izostajem s posla kako bi radili što djeca žele	2
	Ne provodimo puno vremena zajedno, ionako nemam vremena za sebe	1
	Da, dijete uči temeljne obrasce odgoja u obitelji	3

Samoocjena utjecaja vlastitog odgoja na djetetove stavove	Nisam siguran/sigurna	2
	Ne slažem se s tvrdnjom	1
Zadovoljstvo roditeljskom ulogom	Da, ponekad je teško, ali puno je više lijepih trenutaka	4
	Nije mi teško odreći se svega kako bi dijete imalo sve što ga čini sretnim	3
	Da, jer je najbitnije ostvariti odnos nadređenosti/podređenosti u obitelji	2
	Dosadno je i naporno, nemam vremena za sebe	1
Samoocjena potrebe za edukacijom o odgojnim stilovima	Da, uvijek je potrebno ulagati u roditeljstvo	3
	Smatram da znam dovoljno o svojoj ulozi roditelja	2
	Mislim da je bespotrebno izmišljati odgojne stilove	1

Samoocjena indiferentnog (zanemarujućeg) roditeljskog stila	Indiferentan stil roditeljstva	4
	Autoritarni stil roditeljstva	3
	Autoritativni stil roditeljstva	2
	Permisivan roditeljski stil	1
Samoocjena najprihvatljivijeg roditeljskog stila	Autoritativni	4
	Autoritarni	3
	Permisivan	2
	Indiferentan	1

Samoocjena permisivnog (popuštajućeg) roditeljskog stila Tvrđnja je:	Točna	3
	Ne znam odgovor	2
	Netočna	1
Samoocjena pobuđivanja impulzivnosti i agresije kod djece	Da	3
	Ne znam	2
	Ne	1

Prilog 3. Popis slika

Slika 1.1. Autoritativni pristup djetetu; Dostupno na:

<https://www.oslobodjenje.ba/o2/zivot/roditelji-i-djeca/autoritativni-roditelji> (21.03.2020.)

Slika 1.2. Autoritaran pristup djetetu; Dostupno na:

<https://miss7mama.24sata.hr/vrtic/razvoj-od-druge-do-seste-godine/autoritativni-odgoj-stvaran-nesigurne-a-popustljivi-neodgovorne-osobe-2882> (21.03.2020.)

Slika 1.3. Posljedica permisivnog odgoja (dijete u ovoj situaciji sebe smatra nadređenim);

Dostupno na: https://autism.lovetoknow.com/How_to_Discipline_a_Child_with_Autism (21.03.2020.)

Slika 1.4. Indiferentan roditelj (tzv. *laissez faire*; sve dopuštaju i ne miješaju se u život djeteta); Dostupno na:

<https://miss7mama.24sata.hr/vrtic/razvoj-od-druge-do-seste-godine/autoritativni-odgoj-stvaran-nesigurne-a-popustljivi-neodgovorne-osobe-2882> (21.03.2020.)

Slika 4.1. Raspodjela ispitanika prema spolu

Slika 4.2. Raspodjela ispitanika prema dobi

Slika 4.3. Raspodjela ispitanika prema stupnju obrazovanja

Slika 4.4. Raspodjela ispitanika prema bračnom statusu

Slika 4.5. Raspodjela ispitanika s obzirom na broj djece

Slika 4.6. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o broju postojećih stilova roditeljstva

Slika 4.7. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o prepoznavanju autoritarnog stila roditeljstva

Slika 4.8. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o prepoznavanju zanemarujućeg stila uz slabu kontrolu

Slika 4.9. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Dopuštate li djetetu da samo donosi bitne odluke?"

Slika 4.10. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Je li nužno kažnjavati djecu kako bi im se ukazalo na pogrešku?"

Slika 4.11. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Mislite li da su emocionalna podrška i pružanje ljubavi potrebni djetetu za izgradnju vlastitog identiteta?"

Slika 4.12. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Koliko vremena provodite sa svojom djecom?"

Slika 4.13. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Emocionalna toplina uz slabi nadzor nad djecom može pobuditi impulzivnost i agresiju kod djece?"

Slika 4.14. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Mislite li da način na koji odgajate svoju djecu utječe na njihove stavove i odnos prema drugima?"

Slika 4.15. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "U permisivnom stilu odgoja ljubavi i topline prema djetetu ne nedostaje, dok je kontrola slaba. Ova tvrdnja je..."

Slika 4.16. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Biste li zaključili da je uloga roditelja zahtjevna?"

Slika 4.17. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje: "Je li potrebna kontinuirana edukacija o ulozi roditelja i učinku svakog pojedinog odgojnog stila?"

Slika 4.18. Raspodjela ispitanika s obzirom na pitanje o najboljem i najprihvatljivijem stilu roditeljstva

Slika 4.19. Prikaz odnosa dobi i broja djece za mlađu dobnu skupinu

Slika 4.20. Prikaz odnosa dobi i broja djece za stariju dobnu skupinu

Slika 4.21. Prikaz odnosa dobi i broja roditeljskih stilova za mlađu dobnu skupinu

Slika 4.22. Prikaz odnosa dobi i broja roditeljskih stilova za stariju dobnu skupinu

Slika 4.23. Prikaz odnosa dobi i ocjene zahtjevnosti roditeljske uloge za mlađu dobnu skupinu

Slika 4.24. Prikaz odnosa dobi i ocjene zahtjevnosti roditeljske uloge za stariju dobnu skupinu

Slika 4.25. Prikaz odnosa stupnja obrazovanja i broja djece

Prilog 4. Popis tablica

Tablica 1.1. Dimenzije odgojnih stilova, definicije i srodne konstrukcije (za pomoć pri kreiranju tablice 1.1. korištena je literatura dostupna na: https://www.researchgate.net/figure/Six-Core-Dimensions-of-Parenting-Style-Their-Definitions-and-Comparable-Constructs_fig4_22838733) (15. 04. 2020.)

Tablica 4.1. Kontingencijska tablica opaženih vrijednosti najboljeg odgojnog stila s obzirom na stupanj obrazovanja

Tablica 4.2. Kontingencijska tablica opaženih vrijednosti najboljeg odgojnog stila s obzirom na bračni status

Tablica 4.3. Aritmetička sredina, standardna devijacija i veličina skupa N za varijablu stupnja obrazovanja u odnosu na najbolji stil roditeljstva

Tablica 4.4. Aritmetička sredina, standardna devijacija i veličina skupa N za varijablu stupnja obrazovanja u odnosu na bračni status ispitanika

Tablica 4.5. Statistika Pearsonovog koeficijenta korelacije R i linearne regresije y svih koreliranih varijabli

Tablica 11.1. Kodiranje varijabli

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Pod punom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno, poštujući načela akademske čestitosti, pravila struke te pravila i norme standardnog hrvatskog jezika. Rad je moje autorsko djelo i svi su preuzeti citati i parafraze u njemu primjereno označeni.

Mjesto i datum	Ime i prezime studenta/ice	Potpis studenta/ice
U Bjelovaru, <u>26.08.2020.</u>	IVANA KUPREŠAK	Ivana Kuprešak

Prema Odluci Veleučilišta u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Veleučilišta u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

IVANA KUPREŠAK

ime i prezime studenta/ice

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mojeg završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 26. 08. 2020.

Ivana Kuprešak
potpis studenta/ice

